

מאמר... עלון שבועי... תוכן העניין... עמודים...

מראי מקומות לעיון בדרך היומית

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו
מיסודה של עמותת "משול ערימת"
חובו שאגת אריה 17/25
קרית ספר 71919 מודיעין עלית
ארץ ישראל

גליון מספר 413

הוציאה לאור ע"י בנים הנה"ל
הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

לע"פ הר"ר צבי בתר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

מסכת חולין דף עג - דף עט בס"ד, ה אלול התשע"א.

דף עג ע"א
(א) גמ', מטביל עד מקום מדה. הקשו התוס' ד"ה מטביל, דאיך ליהוי חציצה דהוי מיעוט המקפיד שחוצץ בכלים. וכל כן כתבו, דאיירי בידות הכלים העשויים כחוליות. אמנם הר"ש במקוואות (פ"י מ"ה) כתב, דבבית הסתרים דכלים לא קפדינן אחציצה. וביאר התורת חיים, דהיינו טעמא משום דלא קפדי אינשי אחציצה בבית הסתרים דכלים. ובחידושי הר"ן כתב, דמאי דאמרינן דמיעוט המקפיד חוצץ, היינו דבשעת הטבילה קשה עליו שעומד שם, אבל הכא בידות הכלים, הא ניחא ליה שיהיה מחובר עד שעת הקציצה.
(ב) גמ', שם. כתב המאירי, דיש שפירשו דצריך לשקעו במים רק עד מקום המדה, אמנם גדולי המפרשים תמהו עליהם, דאותו יד שאינו חפץ בה הוי כחציצה, ואף דהוי כמיעוט ואינו מקפיד, הא מכל מקום צריך שיבוא עליו מים. ומשום הכי ביארו, דוודאי דבעינן לשקעו כולו במים, אלא דעד מקום המדה הוא מכלל הטבילה וצריך להקפיד שלא יהיה עליו חציצה, אבל טפי לא.
(ג) תוס' ד"ה מטביל, ואם תאמר ואיך להוי חציצה. הקשה האבי עזרי (פ"ב ממקוואות ה"טו), למה להו לאקשווי מדין חציצה, תיפוק ליה דהא ליכא ביאת מים על אותו מקום, דהא אף אי נימא דמדין חציצה לאו חציצה היא, מכל מקום ביאת מים הוא טעון. [אמנם עיין באות הקודמת ולא קשיא].
(ד) גמ', דאמר אבוה דשמואל טרפה ששחטה מטמאה במוקדשין. פירש רש"י לקמן (קכג): ד"ה מטמאה במוקדשין, דאיירי בטרפיפה של מוקדשין. וכתב הרש"ש לעיל (כ): על רש"י ד"ה ואי אמרת, דמדברי הרמב"ם (פ"ב משאר אבות הטומאה ה"ח) מבואר, דהאי חומרא דרבנן קאי אכל הטרירות, דגורו עליהם דמטמאות קודש ולא חולין. והעיר, דהכי משמע נמי מדברי רש"י לעיל (סח): ד"ה מגע טריפה.
(ה) גמ', אמרו לו טרפה תוכיח וכו'. הקשה בקובץ ענינים לעיל (עב); מה ראיא מטרפה, הא שאני טריפה דמה שהשחיטה לא הועילה להתירה באכילה, אינו משום חסרון בשחיטה, אלא דאיסור טרפה דרביע עלה. אך הכא באבר היוצא, דלא מהני ליה שחיטת אמו להתירו באכילה משום דיצא ממחיצתה, מהיכ"ת דלענין לטהרו מידי נבלה יהני. וביאר, דמאי דטריפה אסורה באכילה, נמי הוי משום ריעותא במעשה השחיטה דטרפה דלא מהני להתיר באכילה, ושפיר איכא למילף מהא אף לענין אבר היוצא, דאף דהשחיטה לא הועילה להתירו באכילה, מכל מקום יכולה לטהרו מידי נבילה. ויטור הדברים כבר מבואר במכתבים הנדפסים בסוף ספר חידושי מרן רי"ז הלוי (עמוד עט) בשם אביו הגר"ח. ועיין עוד בחידושי הגר"ח (סטנטיל) עמוד רנה]. ועיין באות הבאה. אמנם עיין בצל"ח לעיל (יז). שכתב, דאיסור טריפה אינו משום ריעותא במעשה השחיטה דטרפה, אלא משום איסור טרפה דרביע עלה.

(ו) גמ', שם. הקשה בקובץ ענינים לעיל (עב); דהא ניחא אי איירי בהחזיר ידו דכל איסורו הוא משום "בשר בשדה טריפה", דאהא איכא למימר טרפה תוכיח, דמהני שחיטה לטהר מידי נבילה אף דלא הועילה להתירו באכילה. אבל אי לא החזיר ידו, דלא מהני ליה שחיטה משום דאינו במחיצת אמו, מהיכי תיתי דיהני ליה שחיטת אמו לטהרו מידי נבילה. ותירץ, דכי היכי דילפינן מבשר בשדה טרפה דתו לא מהני ליה חזרה, הוא הדין דילפינן נמי, דגם היכא דיצא חוץ למחיצתו, אכתי כטרפה הוי דלכל הפחות מהני ליה שחיטה לטהרו מידי נבילה. ויש לדון לפי דבריו כיצד יהיה הדין במקום החתך, דאמרינן לעיל (סח). דמהני ליה החזיר ידו, ופירש רש"י (שם) ד"ה לעולם דמקום החתך לאו מבשר בשדה נפקא, אלא מבהמה בבהמה נפקא, דלכאורה כיון דלאו מבשר בשדה טריפה נפקא, הדרא סברת רבי מאיר דכי היכי דבלא החזירה לא מהני לה שחיטת אמו להתירו באכילה, הוא הדין דלא יהני לענין לטהרה מידי טומאתה. (ח.ו.).
(ז) [גמ', שם. עיין לעיל באות ה', ולכאורה יש ליישב קשיית הקובץ ענינים, דוודאי דמדינא השחיטה מהניא אף לאבר היוצא, דסוף סוף האבר הוא חלק מבהמה שהותרה בשחיטה. אלא דגזירת הכתוב, דדין האבר היוצא כדין הטרפה, ושפיר הוי איסור בעלמא כטריפה גופה. (ח.ו.). אמנם אי נימא דהיתר דבן פקועא מדין "כל בבהמה" אינו היתר לבהמה בכללותה אלא לכל חלק שבתוכה, ואם כן אי אפשר לומר שהאבר יגרר אחר עיקר הבהמה].
(ח) גמ', אמר להן לא אם טיהרה וכו'. ביאר התפארת יעקב, דכוונת רבי מאיר לדחות דליכא להוכיח מטרפה, משום דהתם דהבהמה גופה נטרפה והשחיטה לא הועילה להתירה באכילה, מהני לכל הפחות לטהרה מידי נבילה. אבל הכא באבר היוצא, דהשחיטה הועילה למה שבגוף הבהמה אף להתיר באכילה, אי נימא דמהני נמי אאבר היוצא, מהיכי תיתי דלא תועיל אף להתירו באכילה, ומהא דבאכילה לא התירתו, על כרחך דלא חשיב כגופה של בהמה, ואף לענין לטהרו מידי נבילה לא תהני לו. ועלה השיבו רבנן, דליכא למימר דמאי דלא מהני ליה השחיטה הוא משום דלא חשיב כגופה, דהא חזינן דטפי מתרת מה דחוץ לגופה, אלא גזירת הכתוב היא דאבר היוצא אסור באכילה אף דחשיב כגופה של בהמה, אבל לטהרו מידי נבילה שפיר מהניא. ובהגהות מלא הרועים ביאר, דרבי מאיר ורבנן פליגי אם העובר ירך אמו וחשיב כגופה, אי לאו ולא חשיב כגופה.
(ט) גמ', מאי טעמא דרבי יוחנן אליבא דרבנן. ביאר בחידושי הרשב"א, דהא איפכא מסתברא, וכסברת רבי מאיר לעיל, דאבר בהמה גופה הוא ומסתברא טפי להתירו, אבל אבר עובר דלאו מגופה מהיכי תיתי להתירו. (י) [גמ', שם. לכאורה נראה לבאר, דאף דטעמייהו דרבנן דמהני ליה

הדרק היוזמי

מסכת חולין דף עג – דף ער

ז אלול – ח אלול התשע"א

עושה ניפול קאי אאבר דווקא].

(ז) **גמ'**, **אילימא באבר דעובר מיפלג פליגי**. צריך לומר דלהאי סלקא דעתין דהא דאמר רבי יוחנן ד"אין שחיטה עושה ניפול", אאבר **דעובר** קאי, אין פירושו כ"אין שחיטה עושה ניפול" דאמרין גבי אבר **המדולדל**, דבאבר המדולדל פירושו, דעל ידי השחיטה לא אמרינן דהאבר נפל מן הבהמה כדאמרין במיתה. אבל באבר דעובר שיצא ממחיצת אמו הנידון, אם השחיטה מהניא ליה אי לאו, והיינו "אין שחיטה עושה ניפול" דאמרין].

(יח) **תוס' ד"ה הוכשרו, בתוה"ד**, דמזה לא הוי משני מידי. ביאר **המהר"ם**, דאי נימא דהא דדם מכשיר הוא רק משום דאין שחיטה עושה ניפול, מה יהני לומר דהוכשרו דקתני אבשר קאי, הא כיון דשחיטה עושה ניפול, אף לענין הבשר לא יהני להכשירו.

(יט) **תוס' ד"ה אי מההיא**, הקשה הרב רבי שמואל וכו'. הקשה **הגרע"א** (בגליון הש"ס), מאי קשיא להו, הא אף אי נימא דרבי מאיר סבר ד"שחיטה עושה ניפול", אבל בדעת רבנן פשיטא דאין שחיטה עושה ניפול וכדסברי לענין אבר עובר, ורבי שמעון דקאמר לא הוכשרו בשחיטה, אליבא דרבנן קאי. ועיין **בשו"ת הגרע"א** (נדפס **בחיידושי הגרע"א**) שכתב, דדברי התוס' שייכי **לקמן** (עו): עיין שם.

(כ) **גמ'**, **להביא האבר והבשר המדולדל בבהמה**. ומסקינן, דהוי מצוות פרוש בעלמא. עיין **בש"ך** (סימן נה סק"א) דנחלקו הראשונים האם איסורו כאיסור "אבר מן החי" דאסר אף לבן נח, או דהוי "מצות פרוש" בעלמא, ולישראל נאמרה ולא לבן נח, ואפילו משום לפני עיור לית בה.

(כא) **גמ'**, **דתניא וכו' ושחטן שהן אסורין ואמר רבה וכו' אין בהן אלא מצוות פרוש**. כתב **רש"י** (עד). **ד"ה אלא מצוות פרוש**, דמדרבנן בעלמא הוא והאי קרא אסמכתא בעלמא היא. וכתב **המגיד משנה** (פ"ה ממאכלות אסורות הי"א), דלדעת **הרמב"ם** (שם ה"ו), איסורא דאורייתא הוא אלא דאין לוקין עליו, דומיא דחצי שיעור דכיון דאתיא מריבויא אין לוקין עליו. ועיין **בפרי חדש** (סימן סב סק"ז) שכתב, דמה דאינו לוקה בחצי שיעור אינו משום דאתי מריבויא, אלא משום דבכלל האיסורים אכילה כתיב. ומה שכתב הרמב"ם דאינו לוקה, הוא משום דהוי לאו שבכללות, דהא מהאי קרא ד"בשר בשדה טרפה" ילפינן נמי לאבר היוצא דעובר, ואבר המדולדל בבהמה, ומשום הכי אין לוקין עליו. ועיין **ברתי** (סימן נה סק"ז) דדן בדעת הרמב"ם, מחמת איזה שם איסור נאסר, ונפקא מינה לענין בן נח.

(כב) **גמ'**, **שם**. עיין באות הקודמת, לכאורה צריך עיון לדעת **הרמב"ם**, מאי ראיא איכא מהא דאין שחיטה עושה ניפול, דלפי מה שפירש **רש"י** אדרבה מהא דמרבינן לאיסורא מדאורייתא, חזינן דשחיטה עושה ניפול. (ח.ו.) ולכאורה יש לבאר דבריו על פי מה שביאר **ברבינו גרשום בד"ה נקוט, בתוה"ד**, כדחזינן הכא דאין בו אלא מצות פרישה דאסור באכילה ואינו מטמא. דהיינו דחזינן לה מהא דהברייתא ילפא לאבר המדולדל לתת עליו שם איסור אכילה, ולא לענין טומאה, דהיינו דאף בגוונא שבהמה תישחט לא יטמא שמהיכי תיתי].

דף עד ע"א

(א) **גמ'**, **אמר רב חסדא מחלוקת באבר דעובר חי אבל באבר דעובר מת דברי הכל שחיטה עושה ניפול, ורבה אמר וכו'**. פירש **רש"י ד"ה דעובר חי**, דיש במינו שחיטה. והעיר **המהרש"א**, הא על כרחך בעובר בן חי איירי הכא, וכדהוכיחו **התוס' בד"ה מחלוקת**, ומה שייך לומר דיש במינו שחיטה, הא תנא דמתניתין **לעיל** (עב): סבירא ליה דאין שחיטתו מטהרתו דאין במינו שחיטה [וכדלקמן בגמ']. וביאר, דאף דשחיטת עצמו לא מהניא ליה, מכל מקום שייך **בהיתר דשחיטה**, דהא ניתן אגב

שחיטה לטהרו מידי נבילה, משום דילפינן לאיסור אבר היוצא, משום דהוקש לטרפה מקרא ד"בשר בשדה טרפה" וכמו שנתבאר באות ו', כיוון דלהאי גיסא דשחיטה עושה ניפול ילפינן לה נמי מדכתיב "בשר בשדה טרפה" **ובלדקמן** (עמוד ב) איכא למימר דהשחיטה מהניא ליה לכל הפחות לטהרו מידי טומאת נבילה. (ח.ו.).

(יא) **גמ'**, **האי אית ליה תקנתא בחזרה**. פירש **רש"י בד"ה בחזרה**, דהכי אמר רבי יוחנן **לעיל** (סח:), דאבר עצמו אם חזר מותר באכילה. וכתב **בחיידושי הרשב"א**, דהא ניחא לשיתת **רש"י לעיל** (סח:): **ד"ה אין ליה**. אבל לשיתת **הגאונים והרי"ף** (כד: מדפי הרי"ף), דאף רבי יוחנן מודה דלאבר גופיה ליכא תקנה אכתי תיקשי. ועיין **חיידושי הר"ן לעיל** (סח:): דכתב, דמאי דאמרין דאית ליה תקנתא בחזרה, אליבא דלישנא קמא דרבי יוחנן הוא. ואף דדחינן לה, הא להאי אוקימתא דסוגיין נמי דחינן.

דף עג ע"ב

(יב) **גמ'**, **בשלמא לרבי שמעון בן לקיש לדבריהם קאמר**. הקשה **התפארת יעקב**, מנין לריש לקיש דרבי מאיר לדבריהם דרבנן קאמר, אבל איהו סבר דאף אבר המדולדל לא מהני ליה שחיטה אפילו לטהרו מידי נבילה. דלמא רבי מאיר גופיה הכי סבירא ליה דשאני אבר המדולדל דכגופה דבהמה הוא, ושפיר מהני ליה שחיטת אמו לכל הפחות לטהרו מידי נבילה. ותיריך, דמלישנא דרבי מאיר "וכי מי מטהרו לאבר זה מידי נבילה שחיטת אמו אם כן תתירנו באכילה", משמע, דלא משכחת לה שחיטה דלא מהני להתירה אף באכילה. ואף דבטריפה גופה מהני לטהרה מידי נבילה, שאני טריפה דאיסור טרפות דידה מעכב אכילתה, אבל הכא באבר המדולדל דהבהמה גופה הותרה בשחיטה, אי חשיב כגופה של בהמה לענין לטהרו מידי טומאת נבלה, הוא הדין דתהני אף להתירו באכילה. [ועיין מה שכתבנו **לעיל** עמוד א' אות ה']

(יג) **גמ'**, **אמר רבי יוסי ברבי חנינא מאי טעמא דרבי יוחנן אליבא דרבי מאיר**. כתב **בחיידושי הרשב"א**, דצריך לומר דהברייתא שהובאה **לעיל** (עמוד א) לא נודעה להם, דהא מבואר בה להדיא דשאני אבר מדולדל דמגופה של בהמה היא, ומאי קמשמע לן רבי יוסי ברבי חנינא. **ובחיידושי החתם סופר** כתב, דאיכא למימר דהברייתא דלעיל איירא בשוחט בהמת טרפה, דהשחיטה מעיקרא לא הועילה אלא לטהרה מידי נבילה. אבל הכא איירי בבהמה כשרה הניתרת באכילה, ואי לאו דרבי יוסי בר חנינא, הוי אמינא דכי היכי דאינה מתרת את האבר באכילה, הכי נמי דלא תטהרנו מידי טומאה.

(יד) **תוס' ד"ה מאי טעמא**, קצת קשה דשאני אבר בהמה דמדאורייתא שרי. הקשה **הקובץ ענינים**, דלמא היא גופא כוונת הגמ' לאקשוויי. וביאר, דאם כן, לא הוי לה להקשות דווקא אליבא דרבי מאיר, הא אפילו לרבנן קשיא, היכי ילפינן אבר המדולדל מאבר היוצא דעובר. (טו) **בא"ד**, שם. עיין **לקמן** אות כ, דלדעת **הרמב"ם** (פ"ה ממאכלות אסורות הי"א), האי מצוות פרוש מדאורייתא הוא אלא דאין לוקין עליו. ולדבריו לא קשה מידי.

(טז) **גמ'**, **במאי עסקינן אילימא באבר דעובר**. כתב **התפארת יעקב**, דהאי דסלקא דעתין דאיירי באבר דעובר, לא קאי אהא דאמר דמיתה עושה ניפול, דמהיכי תיתי שמייתת הבהמה תעשה בו ניפול, דאף דיצא ממחיצת אמו, כיוון דמתה לא חשיבה מחיצה ידידה, דהא אם חי הוא מהניא ליה שחיטת עצמו, ואם מת, כולו אסור משום נבילה, אלא וודאי דמיתה עושה ניפול קאי אאבר דבהמה גופה. וסלקא דעתין למימר דהא דשחיטה אינה עושה ניפול איירי בעובר, ואתי לאשמועינן דכולי עלמא מודו בה. [וכן כתב **רש"י** בריש סוגיין **בד"ה שמייתה עושה ניפול** דאאבר המדולדל קאי, דהיינו דאף לסלקא דעתין דאעובר קאי, הא דמיתה

תאכלו", והיינו דווקא למידי דבר אכילה, אבל דם דבכלל משקה הוא, לא נפיק מהאי קרא. והא דילפינן מהא ד"מה חלב ושתי הכליות האמורים באשם מוצא מכלל שליל", היינו אתולש חלב מעובר שבמעמי אמו בלא שנשחטה, דלית ליה שריותא ד"כל בבהמה". נולכאורה נראה, דאף למה שנתבאר לעיל אות ב, דבעובר חי טעם התירו משום דחשיב כמו שנשחט בעצמו, לאו למימרא דלא שייך ביה התירא ד"כל בבהמה", דודאי שייך אף ביה, אלא דאיכא ביה נמי משום שחיטת עצמו, ועיין שם].

ח) מתני', מצא בן תשעה חי טעון שחיטה וכו'. כתב רש"י בד"ה טעון שחיטה, דחדשים גרמי ליה. והקשה בחידושי הרשב"א, דאי בחדשים תליא מילתא, אמאי בבן ט' מת מודה רבי מאיר דשרי בלא שחיטה. והביא דבעלי התוס' פירשו, דלא אסר רבי מאיר אלא בחדשים וביציא לאויר העולם קודם מיתתו. ובשם הרמב"ן כתב, דמאי דאסר רבי מאיר בכלו לו חדשיו היינו היכא דבר שחיטה הוא. אבל כל דאינו בר שחיטה, מודה רבי מאיר דיש להתירו מטעם כל בבהמה. ועיין עוד ברא"ש (סימן ה). והרש"ש כתב, דטעות סופר נפלה ברש"י, וצריך לגרוס "חדשים ואוירא גרמי", וכמבואר ברש"י לקמן (עמוד ב) ד"ה חלבו.

דף עד ע"ב

ט) מתני', קרעה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה לפי שלא נשחטה אמו. כתב התפארת יעקב, דמדברי רש"י ד"ה קרעה נראה, דהאי קרעה היינו שהרגה בלא שחיטה. ותמה, דאם כן פשיטא דאיך יותר בלא שחיטה. ועוד, דלישנא ד"קרעה" לא משמע הריגה. ומשום הכי ביאר, דאיירינן בבהמה חייה שקרע את בטנה כדי להוציא עוברא, ובעוד העובר במעיה, שחטה, דהוי אמינא דשפיר מהני ליה שחיטת אמו אליבא דרבנן. וקמשמע לן דדווקא נשחטה אמו קודם שיראה אויר העולם מהני ליה שחיטת אמו, אבל הכא דכבר ראה אויר העולם, הרי הוא כילוד וטעון שחיטה לעצמו. וכבר בחידושי חתם סופר ביאר בהאי גוונא, אלא דכתב דמוכח מכאן, דקריעת השלפוחית שהולד מונח בו לא מטריף את הבהמה, וציינן לעיין לעיל (נו:): ובתוס' שם וביו"ד (סי' מ"ה) ועיין גם בתוס' יו"ט.

י) גמ', למעוטי רובעו וחורש בו. כתב הרש"ש, דרובעו היינו בין רבעו בעצמו ובין הרביע עליו מין אחר. עוד כתב, דהוא הדין דהוי מצי למימר דאתי למעוטי שאינו מקבל טומאה. אמנם התפארת יעקב כתב, דהאי דאמרינן למעט רובעו, היינו דהבן פקועה פטור מסקילה, משום דחשיב כשחוט, וכי היכי דקיימא לן בסנהדרין (ע"ח). דשור טרפה שהרג פטור, משום "דכמיתת בעלים כך מיתת השור".

יא) תוס' ד"ה למעוטי רובעו, דסלקא דעתך דגרע מבהמה מפרכסת. הקשה בקובץ ענינים, דאדרבה, אם במפרכסת דלית בה חיות גמורה הרובעה חייב, בן פקועה שיש לו חיות גמורה, לא כל שכן שיהיה חייב.

יב) גמ', לדברי המתיר בחלבו מתיר בדמו. להלן בסוגיין מסקינן, דריש לקיש לענין כרת איתמר, דמאן דמתיר בחלבו, סבירא ליה נמי דאין כרת בדמו. וביאר הר"ן (כה: מדפי הרי"ף), דהיינו משום דסבירא ליה דאין לעובר חיות בפני עצמו, אין דמו חשיב "דם הנפש" לחייב האוכלו כרת, אלא חשיב כדם איברים גרידא דאין בו אלא איסור. ועיין באות הבאה.

יג) גמ', ורבי יוחנן אמר אף לדברי המתיר בחלבו אוסר בדמו. כתב בחידושי הרמב"ן, דמאי דקאמר רבי יוחנן דאוסר בדמו, היינו דמחייב כרת. ודווקא אליבא דרבי יהודה דמחייב כרת אף ב"דם התמצית" קאמר, ולית ליה לדרכת "דם וכל דם". אבל לרבנן דלא חייבו כרת בדם התמצית הוא הדין דבדם עובר אינו מחייב כרת. והוסיף, דאף דהרי"ף (כה: מדפי הרי"ף) נקט לישנא דרבי יוחנן, לאו למימרא דחייב כרת, אלא

אמו, ולהכי מהני אף למה שבחוץ, אבל עובר מת לא שייכא ביה שחיטה כלל ועיין באות הבאה.

ב) גמ', שם. עיין באות הקודמת, ובאמרי משה (סימן ד סק"ה) ביאר, דרב חסדא סבר, דהשחיטה מהני לרבנן לטהר גם את האבר שבחוץ מדין נבלה, אף דאינו נכלל בהיתר ד"כל בבהמה", והיינו משום דחל היתר השחיטה גם על העובר, כיוון דהווי כאחד מאבריה וסימניו נחשבים לשחוטים, ואסור באכילה רק משום "בשר בשדה". והיינו אף בעובר בן ח', כיון שהוא חי ואם יחתוך ממנו אבר יהיה חייב משום "אבר מן החי", ומשום הכי שייך ביה דין היתר השחיטה אגב אמו. אבל בעובר מת דחל עליו דין נבלה, ואינו מותר משום דהוי כשחוט, אלא מקרא ד"כל בבהמה תאכלו", מהיכי תיתי להתיר האבר שאינו בכלל ההיתר, הא לא היה במחיצתה. דהיינו, דבגורת הכתוב ד"כל בבהמה תאכלו" איכא שני דינים, א. כשלא שייך לומר דהוי כשחוט דהיינו בעובר מת, והיינו משום דסתמא כתיב "כל בבהמה תאכלו". ב. בעובר חי שנעשה כשחוט על ידי שחיטת אמו. וילפינן לה מדאצטריך קרא ד"בשר בשדה" לאסור אבר היוצא, דבשלמא למאן דאוסר אף בהחזיר, שפיר בעינן, אבל למאן דמתיר בהחזיר אמאי. אבל השתא ניחא שפיר, דהווי אמינא דגם האבר היוצא מותר, כיון דהעובר כשחוט, וכמו דמהני לטהר מנבלה הכי נמי מותר באכילה, הלכך בעי קרא לאסור. אולם רבה דפליג סבר, דגם במת מטהרת השחיטה את האבר היוצא, ומשום דחשיב כחי וכאחד מאבריה, ועל כן גם האבר היוצא טהור מנבלה.

ג) גמ', או דלמא אפילו לרבנן ד' סימניו אכשר בה רחמנא. כתבו התוס' לקמן (ע"ה). ד"ה לדברי, דאף דמסיק רבא גבי השוחט את הטרפה דמהני שחיטתו אפילו לרבנן, שאני התם דיצא כבר לאויר העולם, אבל הכא דאיירי במעי אמו דלא יצא לאויר העולם יש לומר דלא מהני סימניו דידיה. וכן כתב בחידושי הרשב"א (בסוגיין). וביאר, דכיון דבמעמי אמו הוא, דלמא סימניו לא חשיבי סימניו. והר"ן (כה: מדפי הרי"ף) כתב, דשאני שוחט את הטרפה דסימניו אמו לא מהני ליה, משום הכי מהני ליה סימניו דידיה, אבל כל היכא שיש לו סימניו אמו, איכא למימר דאין לו סימניו עצמו.

ד) גמ', שם. כתב הט"ז (יור"ד סימן כד סק"ד) דמכאן מוכח דפסול "חלדה" לא הוי אלא בגוונא דהסכין אינה מגולה כיוון ששוחט מתחת דבר הקשור בצואר, דאי לאו הכי אמאי לא פסלינן לשחיטת העובר מטעם חלדה. ותמה על הלבוש (בסימן יד) שכתב, דאף בכהאי גוונא יש בו משום חלדה. אמנם בנקודות הכסף כתב, דהאי דספיקא דרב הושעיא, אם תמצי לומר דהשוחט תחת מטלית לא הוי חלדה דנסתפקו לעיל (ל:). אי נמי, כל דלא יצא לאויר העולם לא הוי חלדה.

ה) גמ', שם. כתב הגרע"א (בגליון השולחן ערוך סימן יד), דלכאורה יש לומר דהאי ספיקא איירי דוקא היכא דהאם חיה, דבכהאי גוונא איכא למימר דהולד אינו חשוב כגוף בפני עצמו, אלא חלק מאמו, אבל במתה חשיב רק כמונח בקופסא ושפיר מהני ליה שחיטה. אמנם כתב, דיש לדון מטעם חלדה. ועיין באות הקודמת, ובאות ג'.

ו) [רש"י ד"ה ושחט בה בן ט' חי, ויצא אחר שחיטתו ואמו קיימת. לכאורה כוונתו, דאילו אמו נשחטה קודם שהוציאהו, ממה נפשך מהני ליה שחיטה, דהא נמצא מת במעי אמו בשעת שחיטתה].

ז) מתני', ומוציא את דמו. פירש רש"י בד"ה ומוציא את דמו, דדווקא חלבו שרי כדילפינן לקמן (ע"ה). "מחלב ושתי הכליות האמורין באשם דהוצאו מכלל שליל". אבל דמו לא גרע מדם האיברים דקיימא לו דעובר עליו בלא תעשה. אמנם בחידושי הר"ן כתב, דליכא למימר דשריותא דחלב מהא דהוצאו באשם מכלל שליל, דהא מבואר בסוגיין דאף גידו שרי, אלא שריותא משום דהוי בכלל "כל אשר בבהמה

הדרך היומיומית

מסכת הולין דף עד – דף עה

ח אלול – ט אלול התשע"א

אינו משום דחשיב כשחוט, אלא דשחיטת אמו מתירה אף אותו. ועיין לעיל (עמוד א) אות ב'.

(יט) **רש"י ד"ה אין מונין, בסוה"ד**, דנעשה כאגוז המתקשקש בקליפתו שהבהמה שומר שלו. מבואר מדבריו דטעמא דריש לקיש דחשיב כחד גופא, משום שהבהמה שומר לעובר, והוא הדמיון לאגוז שקליפתו שומרת עליו. ולכאורה נראה לבאר בדעת רבי יוחנן, דכיון דבבן ט' איירי, וכדכתב **רש"י בד"ה איבעיא להו**, חשיב ליה כבהמה בפני עצמו דהא יכול כבר לחיות בלא אמו ואין להחשיבו כשומר].

(כ) **גמ', איתבייה רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן הבשר מגע נבלה וכו'**. כתב **הבעל המאור** (כה. מדפי הר"ף), דהקושיא מרבי מאיר דאמר מגע נבלה היא, דאי לרבנן דאמרי מגע טרפה, ולקדשים, מאי קשיא, נימא דהכשר בחיבת הקודש. וכתב **הלב אריה**, דלכאורה ליכא למימר דחיבת הקודש מכשרת העובר, דהא הווי יוצא דופן ואינו ראוי לקדשים, והמקדישו הוי כמקדיש עצים ואבנים, דאין גופן קדוש והוי חולין בעלמא, וכדכתב **הרמב"ם** (פ"ג מאיסרי מזבח ה"י).

(כא) **גמ', שם**. מאי דנקט **הבעל המאור** (עיין באות הקודמת) דלרבנן דאמרו דהוי מגע טרפה איכא למימר דמשום חיבת הקודש הוא, לכאורה היינו דוקא כשיטת **רש"י לקמן** (קכג): **ד"ה מטמאה במוקדשין**, דבעובר דקדשים איירי. ויוכרח נמי כפירוש **המהרש"א** (לעיל אות יז) דמאי דנקט **רש"י** בן ט' חי לאו דווקא. דהא לשיטת **רש"י** ליכא לאקשווי מרבנן אלא מרבי מאיר דאיהו איירי דווקא בבן ח'. אבל לשיטת **הרמב"ם** (פ"ב משאר אבות הטומאה ה"ח), דרבנן איירי אף בעובר חולין, דמדרבנן מטמא במגעו קדשים, ועיין לעיל (עג). אות ד', ליכא לדון הכא משום חיבת הקודש, דהא העובר גופיה חולין הוא. (ח.ו.)).

דף עה ע"א

(א) **גמ', בשחיטה יבישתא ודלא כרבי שמעון**. הקשה **הלב אריה**, הא אף לרבי יוחנן דאמר תרי גופי נינהו ואוקים לה דעברה בנהר, צריך לומר דאתיא דלא כרבי שמעון, דהא לרבי שמעון שחיטתו מכשרתו וכדאמר רבי יוחנן גופיה **לעיל** (עד:). [ולכאורה יש לומר דלא קשיא מידי, משום דמאי דמסקינן "ודלא כרבי שמעון", אכולי עלמא קאי ולא דווקא אליבא דריש לקיש]. ותירץ, לפי מה שכתבו **התוס' לעיל** (עג): **ד"ה הוכשרו ברמיה**, דכל היכא דאסורה באכילה מדרבנן, מודה רבי שמעון דאין השחיטה מכשרתו לקבלת טומאה. והכא נמי כיון דעבר בנהר על כרחך דהפריס על גבי קרקע, ובכהאי גוונא אף לרבנן טעון שחיטת עצמו **מדרבנן כדלקמן** (עמוד ב), ואף רבי שמעון מודה דאין השחיטה מכשרתו. אמנם הני מילי לרבי יוחנן דסבירא ליה **לעיל** (עג): דאין שחיטה עושה ניפול, דלדידיה מדאורייתא האבר ניתר בשחיטת אמו, ולהכי הוצרכו התוס' לחדש דכיון דמדרבנן לא מהני ליה שחיטת אמו, אף לא מהני ליה להכשירה לקבלת טומאה. אבל לריש לקיש דסבירא ליה דאליבא דרבי מאיר שחיטה עושה ניפול, ומדאורייתא אין השחיטה מתרת את האבר, שפיר איכא למימר דכל דמדאורייתא מהני ליה שחיטה, מהני אף להכשירו לקבלת טומאה אליבא דרבי שמעון, והאי דתני עבר בנהר הוכשר, על כרחך דלא כרבי שמעון.

(ב) **גמ', מאן תנא עבר בנהר הוכשר וכו'**. פירש **רש"י בד"ה מאן תנא**, דמטמי ליה אפילו שהוא חי. כתב **התפארת יעקב** (לעיל עב.), דדווקא אבן ט' איבעיא לן מאן תנא דמטמא טומאת אוכלין. אבל בבן ח' חי כולי עלמא מודו דמטמא טומאת אוכלין משום דהוי כמפרכסת.

(ג) **גמ', וכל שהוא חי אינו מטמא טומאת אוכלין**. כתב **בבב"ב ענינים**, דיש להסתפק בטעמא ד"כל שהוא חי אינו מטמא טומאת אוכלין", אי משום דחי לא חשיב אוכל. או דלמא, דאף דבר חי יכול להיחשב אוכל,

איסורא בעלמא. אמנם **בחיודושי הר"ן** כתב, דמאי דקאמר רבי יוחנן דחייב כרת, היינו אפילו אליבא דרבנן, דכיון דיש לו חיות בפני עצמו דד' סימנים אכשר בה, שפיר חשיב דמו כדם הנפש דכולי עלמא מודו דיש בו כרת.

(יד) **גמ', אליבא דרבי מאיר לא תיבעי לך**. כתב **בחיודושי הרמב"ן**, דמאי דאמרינן דלרבי מאיר פודין בו, היינו למאי דסלקא דעתין דהא דאיבעיא לן היינו אליבא דרבנן, ומשום דהוי כבישרא בדיקולא, אבל למאי דמסקינן דמגורה שוה "שה שה" מפסח ילפינן לה, הוא הדין דלרבי מאיר אין פודין בו. ועיין לקמן אות טו.

(טו) **רש"י ד"ה מאי אהני לך**, ומסתברא דהאי ממעט דכבישרא בדיקולא הוא. העיר **המהרש"א** (על תוס' ד"ה דגמור), **דרש"י לעיל ד"ה דגמור שה שה**, פירש, דמשום פסול "יוצא דופן" ממעטינן ליה, והכא משמע דמשום דהוי כ"בשרא בדיקולא" ומשום שחוטא ממעטינן ליה. **ובמהדורא בתרא** כתב, דסברא ד"כבישרא בדיקולא" גרידא וודאי דלא מהני, דהא כנגדה איכא לסברא דהא רהיט ואזיל, אבל שפיר איכא למימר דהאי סברא עדיף טפי למעט מהאי גזירה שוה דאין פודין בבן פקועה, דכיוצא דופן חשיב, משום דבלאו הכי לא הוי שה גמור משום דכבישרא בדיקולא דמי.

(טז) **תוס' ד"ה דגמור שה שה**, בתוה"ד, ואי אפשר לומר כן דאם כן לרבי מאיר היאך פודין בו. **ובחיודושי הרמב"ן** כתב, דוודאי דיוצא דופן הוי ואף לרבי מאיר אין פודין בו, ומאי דאמרינן דאליבא דרבי מאיר לא תיבעי לך, היינו למאי דסלקא דעתין דלא ילפינן "שה שה" מפסח, אלא אין פודין משום דהוי "כבישרא בדיקולא". ורב אשי דהקשה למר זוטרא סבר, דמאי דאמר מר זוטרא דאין פודין בו, לאו משום ד"כבישרא בדיקולא" הוא, דהא רהיט ואזיל, אלא משום דיליף גזירה שוה מפסח, ומשום הכי הקשה דאם כן אמאי לא בעינן נמי זכר תמים ובן שנה. עוד כתב, דאף **דרש"י בד"ה מאי אהני ליה**, פירש דהיינו טעמא דממעטינן בן פקועה משום ד"כבישרא בדיקולא", לאו למימרא דרבנן בלבד סברו כן, דלרבי מאיר נמי איכא למימר דעדיף טפי למעוטי בן פקועה, משום דאף בשאר קדשים אשכחן דממעטינן ליה. **ובחיודושי הר"ן** נמי כתב, דלמסקנת סוגיין דילפינן מפסח, אף לרבי מאיר לא יועיל לפדות בו, דאף לדידיה לאו שה גמור הוא, ועדיף למעטו מגורה שוה ד"שה שה".

(יז) **גמ', איבעיא להו מהו למנות בו ראשון ושני**. פירש **רש"י ד"ה איבעיא להו**, דקאי אבן ט' חי שבטנה. **ובחיודושי הרמב"ן** כתב, דאיירי בכל עובר הניתר בשחיטת אמו, בין בן ח' חי או מת, ובין בן ט' מת לכולי עלמא או חי אליבא דרבנן. **ובעל המאור** (כה. מדפי הר"ף) הכריח מהמשך סוגיין, דעל כרחך איירינן אפילו בבן ח' חי, אבל לא במת. ועיין לקמן באות הבאה. וכתב **המהרש"א**, דאף **רש"י** דנקט בן ט', לאו דווקא, והוא הדין דמיבעיא ליה בבן ח' חי לכולי עלמא. אמנם **בבב"ב ענינים** כתב, דכוונת **רש"י** דאיבעיא להו דווקא בבן ט' חי, דכיון דכלו חדשו איכא למימר דכגוף אחר דמי, ומאי דשרי הוא מגזירת הכתוב ד"כל בבהמה". אבל בן ח' חי, וודאי דכאבר מאבריה חשיב ואין מונין בו ראשון ושני. [ולכאורה הכי מוכח מלישנא דריש לקיש "נעשה כאגוז המתקשקש בקליפתו", דאי בבן ח' איירי תיפוק ליה דבאמת חשיב כאבר מאבריה. אמנם **בעל המאור** (כה. מדפי הר"ף) מבואר, דכיון דאיירי בבן ח' חי הוצרך ריש לקיש לדמותו לאגוז המתקשקש. ועיין באות הבאה].

(יח) **גמ', רבי יוחנן אמר מונין בו ראשון ושני וכו'**. כתב **הבעל המאור** (כה. מדפי הר"ף), דרבי יוחנן וריש לקיש פליגי אם היתר העובר משום דחשיב כגופה של בהמה, ושחיטתה מהניא אף ליה, ומשום הכי אין מונין בו ראשון ושני דהא חד גופא. או דתרי גופי נינהו, והתירא דעובר

כתב **בחידושי הר"ן**, דרבי יוחנן וריש לקיש תרווייהו סברי כרבי יהודה **לעיל** (עד:). דחלבו של שליל שרי. אלא דרבי יוחנן סבר דכיוון דקריא רחמנא "בהמה" היה צריך לאסור, אלא דגורה התורה דכל שהיא במעי אמה הותרה בשחיטת אמה. וריש לקיש סבר, דאי הוי חלב גמור לא מסתבר דשחיטת אמו התירתו, אלא דמדמהתירה אותו תורה מבואר דאכתי לא חשיב חלב, והיינו משום דבעינן "חדשים ואוירא". ועיין **ברא"ש** (סימן ה) שכתב, דרבי יוחנן דאסר חלבו אתי אפילו כרבי יהודה, ודווקא היכא דשחטו חלבו מותר. וריש לקיש דהתיר חלבו, אתי אפילו כרבי מאיר, דכאן לא אסר חלב משום דבעינן חדשים ואוירא. וסיים, דאינו כפירוש **רש"י לעיל** (עד:). ד"ה **טעון שחיטה**, שכתב בדעת רבי מאיר, דחדשים גרמי לשוייה בהמה באנפי נפשיה, ולא איתרביא מ"כל בבהמה תאכלו".

(יא) **גמ'**, ואיכא דאמרי איתיביה רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן מה חלב וכו'. הקשה **המהרש"א** (על **תוס'** ד"ה רבי יוחנן), מאי קשיא, הא באשם הוי כבר לאחר שחיטה, ולאחר שחיטה מודה רבי יוחנן דלאו חלב הוא, וכדכתבו **רש"י בד"ה דהושיט**, ו**התוס'** בד"ה רב יוחנן. והביא, **דהרשב"א** בחידושי (**לקמן** צב:). ביאר, דלרבי יוחנן אף דלאחר שחיטה חלבו הותר, מכל מקום חלב איקרי, אלא דגזירת הכתוב היא להתירו בשחיטת אמו. וכתב דדוחק, דהא איכא למימר נמי דלענין קרבן מיטעו הכתוב ומאי קשיא. וסיים, דלדברי **הרא"ש** (סימן ה) שהובאו באות הקודמת, נחא. דהא מסתמא האי ברייתא אף כרבי מאיר אתיא, ולרבי מאיר שפיר קשיא לרבי יוחנן.

(יב) **רש"י ד"ה אוסר**, בסוה"ד, ובשחיטת הטרפה לא מישתרי דהרי הוא כאחד מאיבריה. עיין **בחידושי מרן רי"ז הלוי** (במכתבים הנדפסים בסוף הספר, עמוד עט) בשם אביו **הגר"ח**, דהא דלא שרינן הבן פקועה בשחיטה דאמיה, הוא משום דבטריפה איכא חסרון בעיקר דין ההיתר של השחיטה דאינה מתרת לאכילה. והיינו שכתב **רש"י** "דהרי הוא כאחד מאיבריה", דלענין שיחול עליו דין היתר שחיטה מחמת אמו, הרי הוא כאחד מאיבריה וכי היכי דשחיטת אמו לא החילה היתר אכילה לגבי דידה, הוא הדין על העובר.

(יג) **תוס' ד"ה לדברי**, בתוה"ד, ואפילו לרבא וכו'. אמנם **התוס'** **בביצה** (ו). ד"ה וכי כתבו, דרב אושעיא פליג אדרבא, ולדידיה לא ברירא דד' סימנן אכשר בה רחמנא.

(יד) **גמ'**, אמר רב חסדא השוחט את הטרפה. כן היא גירסת **רש"י בסוף ד"ה ארבעה סימנים**. אמנם **הבעל המאור** (כה. מדפי הרי"ף) ו**חידושי הר"ן** כתבו, דרבינו **חננאל** גרס "השוחט את הבהמה", ובבהמה מעלייתא איירי. ועיין לקמן אות טו.

דף עה ע"ב

(טו) **גמ'**, ואם מת טהור מלטמא במשא. כתב **בחידושי הגרע"א** (בשולחן ערוך יור"ד סוף סימן יג), דמהא דשחיטת האם דנטרפה מהני לטהר הולד מידי נבלה, חזינן דאיסור הולד הוי כמו האם, ואין בו איסור עשה ד"זובחת" זבוח אכול שאינו זבוח לא תאכל, דכל מה דפעל השחיטה אצל האם להוציא מעשה דאינו זבוח פעל גם בולד.

(טז) **גמ'**, אמר ליה רבא טעון שחיטה כמאן כרבי מאיר וכו'. הקשה **בחידושי הרשב"א**, הא רבא הוא דקאמר **לעיל** (עמוד א) דד' סימנים אכשיר בה, ומאי קא קשיא ליה דטעון שחיטה היינו כרבי מאיר, וליכא למימר ד"רבה" גרסינן, דבכל הנוסחאות גרסי "רבא". ותירץ, דלישנא ד"טעון שחיטה" קשיא ליה, דמשמע דשחיטת אמו לא אהני ליה כלל. דאי נימא כרבנן וד' סימנים אכשיר בה, הוי ליה למימר "מותר בשחיטת עצמו". ומאי דהסיק רב חסדא "לדידי נמי לא קשיא ד' סימנים אכשיר

אלא דהלכתא לענין טומאה, דדבר חי אינו מקבל טומאה. ועיין שם שהאריך בראיות מסוגיין.

(ד) **רש"י ד"ה וצריך הכשר**, בתוה"ד, וכרבנן דמתניתין לא אוקמה וכו'. לכאורה יש לומר דלרבנן דמתניתין וודאי דלא מהני הא דחשיב שחוט להחשיבו אוכל לענין קבלת טומאה, דהא אף דשרי לה בשחיטה, מכל מקום מדרבנן אסור ו**בדלקמן** (עמוד ב), ומשום הכי לא חשיב אוכל ואין מקבל טומאה, וכדכתבו **התוס'** **לעיל** (עג:). ד"ה **הוכשרו** לענין הכשר שחיטה אליבא דרבי שמעון.

(ה) **גמ'**, ואזדא רבי יוחנן לטעמיה. פירש **רש"י ד"ה ואזדא**, דקאי אהא דאמר רבי יוחנן דרבנן דמטהרי בבן פקועה הוא משום דסברי דדבר חי אינו מטמא טומאת אוכלין. אמנם **הבעל המאור** (כה. מדפי הרי"ף) ביאר, דקאי אהא דאמר רבי יוחנן דעובר ובהמה תרי גופי נינהו ומנינן בהו ראשון ושני. ולדידיה דתרי גופי נינהו, ואם כן העובר גופיה לא נשחט, שפיר דמי לדגים דלית בהו שחיטה, ולבית הלל דמטמאי בדגים רק משימותו, הוא הדין בעובר דאינו מקבל טומאה עד שימות. אבל לריש לקיש דסבר דאין מונין בו ראשון ושני, וחשיב כגוף הבהמה, איכא למימר דכמאן דאישתחית איהו דמי, ואף בית הלל דסבירא להו דבדגים אין מקבלין טומאה, הכא בעובר דאיתעביד ביה שחיטה, מודו דמקבל טומאה אף קודם שימות.

(ו) **גמ'**, רבי עקיבא אומר משעה שאין יכולין לחיות. פירש **רש"י ד"ה מקרטע**, מפרפר וכגון שיבש בו כסלע ובין סנפיריו דתו לא חי וכו'. לכאורה משמעות דבריו, דמקרטע היינו סימן שאינו יכול לחיות וכגירסא דסוגיין, והיינו דלמד דהאיכא בינייהו בין בית הלל לרבי עקיבא, דלבית הלל בעינן מת ממש, ולרבי עקיבא סגי במה שהוא מקרטע. אמנם עיין **בעוקצין** (פ"ג מ"ח) דהתם הגירסא "רבי עקיבא אומר אם יכולין לחיות". ולכאורה נראה דהכי גרסו **התוס'** בד"ה מאי בינייהו, דהא פירשו דמאי דאמרינן "איכא בינייהו דג מקרטע", היינו לשון **בב וחיית גדול**, ועל כן קשיא להו לבאר דהאיכא בינייהו היינו בין בית הלל לרבי עקיבא, דהא מפרשא להדיא בדבריהם, דבוודאי שאם רבי עקיבא סבר "אם יכולין לחיות" דבריו להיפך מבית הלל, ועל כן הכריחו, דהאיכא בינייהו היינו בין בית שמאי לרבי עקיבא. (ח.ו.ו.) ועיין באות הבאה.

(ז) **תוס' ד"ה מאי בינייהו**, אלא בין בית שמאי לרבי עקיבא קאמר. עיין באות הקודמת, אמנם **המהר"ם** סבר דתוס' נמי גרסי "שאיין יכולין לחיות" וכתב, דאף דלכאורה פלוגתייהו דבית שמאי ורבי עקיבא נמי מפרשא להדיא בדבריהם, מכל מקום סלקא דעתין דמקשה דמשיצודו אין יכולין לחיות, דהא לאחר הצידה תו אין חיין, ואהא אמרינן דאיכא בינייהו דג מקרטע, דאכתי יכול לחיות אם יחזירוהו למים.

(ח) **גמ'**, נולדו בדגים סימני טריפה מהו. כתב **רש"י בד"ה נולדו**, דהאי איבעיא אליבא דרבי עקיבא דאמר משעה שאין יכולין לחיות. וכתב **התורת חיים**, דמדברי **הרמב"ם** (פ"ב מטומאות אוכלין ה"ו) דפסק כבית הלל דאמרו עד שימותו, ואפילו הכי הביא להאי איבעיא, נראה דסבר דאף לבית הלל איבעיא לן. דאיכא למימר דכיון דנולדו בהם סימני טריפה, חשיבי כמתים, ודמי למפרכסת לאחר שחיטה דחשיבה כמתה.

(ט) **גמ'**, אבל דגים שאין במינם שחיטה אימא לא. הקשה **בקובץ ענינים**, מה אכפת אי אין במינה שחיטה, סוף סוף טריפה היא ואין יכולה לחיות, דהא לא נפיש חיותייהו דדגים, ואמאי לא נימא דלרבי עקיבא מקבלים טומאה. וביאר, דאף דאמרינן דטריפה אינה חיה, לאו למימרא דהוי בגדר "אינה יכולה לחיות", דהא עד י"ב חודש שפיר חיה. ומשום הכי אינו מקבל טומאה אפילו לרבי עקיבא.

(י) **גמ'**, כי פליגי היכי דהושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב של בן ט' חי.

הדרגת היוזמי

מסכת הולין דף עה – דף עו

ט אלול – י אלול התשע"א

דקאמרינן היינו דאיתנו בן נמצא במעיה של הקלוטה, והיינו דכתב רש"י דאותה קלוטה פקועה היתה, ונמצא בה עובר זה.

כו גמ', תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה וכו'. כתב רש"י בד"ה אף בחול, דשואלו לעם הארץ אם עישר את התבואה שמכר לו, וכיוון דאין תקנה בלאו הכי, הקילו לסמוך עליו. **והרמב"ם** (פי"ב ממעשר הי"ד) ביאר, דאיירי בגוונא שראינו לאותו שאינו נאמן על המעשרות שהפריש תרומת מעשר מפירות של דמאי, וחזרה התרומת מעשר ונפלה בין למקומה ובין למקום אחר, וחזר ואמר **הפרשתיה עתה**, נאמן. והשיג עליו **הראב"ד**, דאי נפלה לפחות ממאה, הא לא מהני לחזור ולהפרישה, ואי נפלה ליותר ממאה, הא לאו מדומע הוא ומאי האי דקאמרינן אימת דימוע עליו. ומשום הכי ביאר **כרש"י**, דאיירי בנפלה לפחות ממאה, ונאמן לומר **דמיעקרא** תיקנה כראוי.

כז תוס' ד"ה אף בחול, בתוה"ד, ואי אומר אמת אמאי לא יאכל מפני שאין שבת עליו באימה. ביאר **המהרש"א**, דאף דבשבת סמכינן אהא דאימת שבת עליו, מכל מקום למוצאי שבת, כיון דאפשר בתקנה לא סמכינן אהא דאימת שבת עליו, וחיישינן דלמא אין אימת שבת עליו.

דף עו ע"א

א מתני', בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה. כתב **הרמב"ם** (בפירוש המשניות), דנקט להאי מתניתא בפרקין משום סופה, דאיירי בנשבר העצם, דאם רוב בשר קיים שחיטתו מטהרתו, ודומה למאי דאמרינן דשחיטת האם מהני לעובר.

ב מתני', מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה. כתב **הרא"ש בתשובה** (כלל כ סימן טו). ועיין עוד בפסקיו סימן ז, דארכובה היינו מה שנקרא "ברך" בלשון הקודש, דהיא העצם הקטנה המחברת בין שני חלקי הרגל. [וכתב **הים של שלמה** (סימן יא) דמאי דקרי לה ארכובה הנמכרת עם הראש, שמא כך היה המנהג בזמננו]. והוסיף, דבמתניתין מבואר רק כיצד הדין היכא דנחתך בין הפרקים, אבל לא מבואר בגוונא שנחתך בארכובה עצמה. ואדרבה, מדיוקא דרישא משמע דבארכובה עצמה פסולה, ואילו מדיוקא דסיפא משמע דבארכובה עצמה כשרה. וכתב, דלענין דינא יש להחמיר. אמנם דעת בנו הר"ר **יחיאל** (שם בריש התשובה), דכל הפרק התחתון נקרא ארכובה הנמכרת עם הראש, ולמטה מן הארכובה היינו מתחילת הארכובה ולמטה, ולמעלה מן הארכובה היינו מסוף הארכובה ולמעלה. ועיין עוד **בט"ז** (סימן נה סק"א) שהאריך בפלוגתת הראשונים מה היא ה"ארכובה".

ג מתני', מן הארכובה ולמעלה פסולה. לעיל (מב:) איתא דעת רבי שמעון בן אלעזר דכשרה, לפי שיכולה ליכוות ולחיות.

ד רש"י ד"ה למטה מן הארכובה, סמוך לה מיד דלא תימה וכו'. ביאר **המהר"ם**, דהוקשה לרש"י, אמאי לא אמר רב יהודה בפשיטות, דארכובה שאמרו היינו ארכובה הנמכרת עם הראש, ועל כן ביאר, דכוונת רב יהודה להוכיח כפירוש, דעל כרחק האי ארכובה הנמכרת עם הראש קאמר, דכיוון דלשיטתו כל חתך בעצם האמצעית טרפה, אי נימא דמתניתין ארכובה עליונה קאמרה, האי למטה על כרחק לאו ממש למטה מהארכובה, אלא למטה מכל העצם, ופשטא דלישנא דלמטה משמע בסמוך לארכובה ולמטה.

ה בא"ד, ומכל עצם האמצעי שבו צומת הגידין קאמר. כתב **המהרש"א**, דכתב הכי לקושטא דמילתא דלהאי לישנא סבירא ליה לרב יהודה אמר רב דאם בצומת הגידין טרפה, כל שכן דלמעלה הימנה הוי טריפה. אבל באמת אין צורך בכך, משום דכיון דבצומת הגידין טרפה, ליכא למימר בסתמא דכל למטה מן הארכובה כשרה, דהא יש מקום למטה מן הארכובה דטרפה, וכדכתב **רש"י** גופיה בלישנא דרב פפא **בר"ה למטה**.

בה", כוונתו, דכי היכי דלישנא ד"מצאו מת" לרבי חייא לאו דווקא, הכי נמי לישנא דאמר "טעון" לאו דווקא. **ובחידושי הר"ן** כתב בשם **הרא"ה**, דסלקא דעתין דרבא דאף דד' סימנים אכשר בה, היינו למימר דבבהמה כשרה מהניא ליה סימני אמו, ובבהמה טריפה לא מהני ליה כלל סימני אמו ואפילו לא לטהרו מידי נבילה, אלא רק סימני עצמו. ובסוף דבריו כתב, דאי גרסינן "השוחט את הבהמה" לא קשיא מידי, משום דרבא אטרפה קאמר, והכא איירינן אבהמה מעלייתא.

יז תוס' ד"ה ולטעמין, תימה כיון דשמיע ליה ברייתא וכו'. **בחידושי הרשב"א** תירץ, דרב חסדא הוי גריס במילתא דרבי חייא "השוחט את הבהמה", ואיכא למימר דבבהמה מעלייתא קאמר. ולהכי הוצרך רב חסדא לאשמועינן דבטרפה קאמר. והיינו טעמא דאמר לדבריו כלישנא דרבי חייא.

יח גמ', הפריס על גבי קרקע איכא בינייהו. כתב **רש"י בר"ה הפריס**, דלרבנן טעון שחיטה מדבריהם דלמא אתי לאחלופי ולאכול בהמה אחריתי בלא שחיטה. וכתב **ה"י"ז** (סימן יג סק"ד), דכיוון דרק משום איחלופי הוא, אי עבר ולא שחטו בשרו מותר. אמנם **בנקודות הכסף** (שם) השיג עליו, דיש לפוסלו אף בדיעבד. ועיין באות הבאה.

יט גמ', שם. כתב **בשו"ת הרשב"א** (ח"א סימן תקכה), דיש לברך על שחיטה זו, דהא על מצוה דדבריהם נמי צריך לברך. וכתב **הכרתי** (סימן יג סק"ד), דנראה מדבריו דשחיטתו מעכבת, וכיון דלא סגי בלאו הכי יש לו לברך עליה. אמנם **בפתחי תשובה** (שם סק"ג) הביא **משו"ת בשמים ראש** (סימן רפג), דאין טעון ברכה.

כ [רש"י ד"ה הפריס], עמד על פרסותיו לתנא קמא כיון שהלך טעון שחיטה. יש להעיר, דמריש דבריו נראה דהפריס היינו עמד, ומסוף דבריו משמע דבעינן שילך. ועיין **בכרתי** (סימן יג סק"ג) שהסתפק בדבר. (ח.ו.ו.)

כא גמ', בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה. כתב **השולחן ערוך** (סימן יג ס"ד), "ובא על בהמה מעלייתא **והוליד**". וכתב **הש"ך** (סקי"ד) דבדווקא כתב "והוליד", דאילו נמצא בה ניתר בשחיטת אמו, דממה נפשך איכא עליה היתר דשחיטה בין מצד אביו בין מצד אמו.

כב גמ', שם. כתב **בעל המאור** (כו: מדפי הרי"ף), דהוא הדין זכר מעליא דבא על בת פקועה, אותו הולד אין לו תקנה. וכן פסק **הב"ח** (סימן יג ס"ה).

כג רש"י ד"ה אין לו תקנה, בתוה"ד, שאין לך שהיה גדולה מזו. הקשה **הקובץ ענינים לעיל** (ט.ט.), הא לכאורה "שהיה" היינו שלא יהיה הפסק באמצע **מעשה השחיטה**, אבל הכא דמצד אביו יש לו היתר אף בלא שחיטה, מה שייך "שהיה". וביאר, דדין שהיה אינו דווקא במעשה השחיטה, אלא דין הוא בהיתר הבהמה, דבעינן שיחול כל המתיר בהדי הדדי, ולא בהפסקה.

כד גמ', מאי טעמא כל מילתא דתמיהא מידכר דכירי לה. כתב **הרמ"א** (סימן יג ס"ב), דהיינו דהוא הדין בשאר מילי דתמיהי. אמנם **בחידושי הגר"ח** (סטנטיל) כתב, דמהא **דהרמב"ם** לא פסק להאיא דאביי, נראה דבדווקא נקט אביי קלוט. וקאי אאיסור קלוטה אליבא דרבי שמעון **לעיל** (סח:). דסבירא ליה דלא מהני ליה שחיטה, אבל בנמצא במעי אמו שפיר מהניא ליה שחיטה דאימיה, ועלה קאמר דאם הפריס על גבי הקרקע, אף דטעון שחיטה, מכל מקום איסור קלוטה אויל מיניה ולא גזרו עליה משום דמילתא דתמיהא מידכר דכירי אינישי, ומשום הכי לא פסקה **הרמב"ם**, דהא לדידן דקיימא לן כרבנן דקלוטה שריא, ליכא נפקותא בדינא דאביי.

כה רש"י ד"ה הכי גרסינן איכא דאמרי אמר אביי, בתוה"ד, ואותה קלוטה פקועה הייתה. ביאר **הש"ך** (יור"ד סימן יג סק"ז), דבן פקועה

נשברה לנחתכה, ואף דבנחתכה למעלה מן הארכובה העליונה וודאי טרפה, בנשברה למעלה מן הארכובה העליונה אינה טרפה והרש"ש כתב, דרש"י לשיטתו אזיל, דכתב לקמן (עמוד ב) בד"ה אבר אסור, דטעמא דשמואל דהכשיר בנשבר משום גידין קיימי, ולמאן דאמר דטרפה בארכובה העליונה על כרחך אין הטעם משום צומת הגידין דהא מכשיר בנחתך עצם האמצעי מעל צומת הגידין אף דליכא גידין, ועל כרחך דבארכובה העליונה טעם טרפותה משום שנשברה העצם עצמה.

(ג) גמ', ואלו הן צומת הגידין וכו'. פירש רש"י בד"ה אלו הן, דנחלקו מהיכן ועד היכן כח חיותן של הגידים. וכתב המגיד משנה (פ"ח משחיטה הי"ג), דכן פירשו רוב המפרשים והרמב"ם, ולדבריהם כולי עלמא מודו דצומת הגידין הוא בצד הזנב. אמנם הראב"ד פירש, דהני אמוראי לא פליגי מהיכן ועד היכן כח חיותן, אלא פליגי האם בגידים הפנימיים איירי או בגידים החיצוניים. ורבא בריה דרבה בר רב הונא דאמר "מעיולא דערקומא", בא ליתן סימן למקום חיותן של הגידים, ולא נחלק על אמוראי דאמרו "מאגרמא ולבר או מאגרמא ולגיו". וכתב הרא"ש (סימן ז) דרש"י קיבל פירושו מרבותיו, ואין לחוש לדברי הראב"ד. ועיין שם שהאריך.

(יד) גמ', רבה בר רב הונא אמר רב אשי דאגרמא ולגיו. פירש רש"י בד"ה דאגרמא ולגיו, דאין נקראין צומת הגידין אלא במקום אדיקתן לעצם. והרא"ש (סימן ז) כתב, דמסתברא טפי דכל חד מוסיף אדחבריה.

(טו) גמ', אמר שמואל צומת הגידין שאמרו מקום שהגידין צומתין. כתב הדברי חמודות (סימן ז אות לא), דמדברי הרי"ף (כו. מדפי הרי"ף) נראה, דמקום שהגידין צומתין בו הוא למעלה מן הערקום וכרבא בר רב הונא אמר רב אסי. אמנם דעת הראב"ד (הובא בחידושי הרשב"א), דשמואל אתי ליתן בהן סימן דאגידים הפנימיים איירי, דהם צומתין ולא אלו שבצד הזנב. ועיין לעיל אות יג.

(טז) גמ', וכמה ארבעה בטדי בתורא. כתב רש"י בד"ה ארבעה בטדי, דהם ארבע אצבעות. והרמב"ם (פ"ח משחיטה הי"ג) כתב, דהם ששה עשר אצבעות. וביאר הכסף משנה, דסבר, דכל בטדא היא ארבע אצבעות, וארבעה בטדי הוי ליה ששה עשר אצבעות.

דף עו ע"ב

(ז) גמ', בעופות שיתסר חוטי הוו. כתב הרמב"ם (פ"ח משחיטה הי"ט), דאם נפסק רובו של אחד הוי טריפה. אמנם בחידושי הרשב"א נסתפק בדבר.

(יח) גמ', מאי רובו רוב אחד מהן וכו'. כתב הרא"ש (סימן ז), דהאי לישנא דרב, וודאי פליג על מר בר רב אשי דאמר דסגי ברוב מנין או רוב בנין. אמנם הלישנא דבתרא דרב, דמאי רובו רובו של כל אחד ואחד, איכא למימר דשפיר אתיא כמר בר רב אשי, ומאי דקאמר רובו של כל אחד ואחד, היינו מן החוטים שנטרפת בהן. והוסיף, דעל כרחך דהכי פירושו, דאי כפשוטו דרק בגוונא דנפסק רובו של כל אחד טרפה, הוי דלא כמאן, דאפילו מר בר רב אשי הצריך לכל הפחות רוב מנין או בנין, ודוחק לומר דרובו של כל אחד גרע מרוב מנין ורוב בנין, דהא מר בר רב אשי דהכשיר ברוב מנין או רוב בנין, נמי ברוב שלם סגי, דהא בכל התורה רובו ככולו. ועיין בחידושי הרשב"א שכתב, דאיכא למימר דאתי רב למימר דאי נפסק רוב הקטיני, אכתי לא מיטרפי אלא אם נפסק אף האלימי ברובו. אי נמי, הכי קים להו דכל שנשאר אחד שלם ומיעוטי דתרי לא הוי טריפה, דדווקא היכא דנפסקו לגמרי אמרינן דסגי בחד אלימי וחד קטיני. ועיין עוד במעדני יו"ט (אות ד) בביאור דברי הרא"ש. ובט"ז (סימן נו סק"ו) שהאריך.

(י) רש"י ד"ה והא נחתכו, בסוה"ד, דאם כן ניתני ניטל צומת הגידין וכל שכן נחתכו. הקשה הלב אריה, דאי תני רק צומת הגידין, הוי אמינא דבארכובה גופה למעלה מצומת הגידין אינה טרפה. וביאר, דכוונת עולא לאקשויי בדרך ממה נפשך, דאי סבר רב יהודה דאי נחתך בצומת הגידין טרפה כל שכן בגובה העצם, וכדכתב רש"י בד"ה למטה מן הארכובה, הא סגי דליתני צומת הגידין. ואי נימא דליכא ראייה מניטל צומת הגידין להטריף אף בנחתכה הארכובה למעלה מצומת הגידין, מאי ראייה דארכובה דמתניתין היינו הארכובה התחתונה.

(ז) גמ', מאי טעמא לא אמרי ליה למטה למטה מן הארכובה וכו'. ביאר המהר"ם, דמעיקרא אמר דאם נחתך למעלה מן הארכובה במקום צומת הגידין, אף דצומת הגידין גופה לא נחתכה טרפה. והשתא קאמר דדווקא אם נחתכה למעלה מצומת הגידין טרפה, אבל במקום הצומת גופיה, אם רק העצם נחתכה, אינה טריפה.

(ח) גמ', למעלה למעלה מצומת הגידין. הקשה המהרש"א (במהדורא בתרא) דאי למעלה לאו מיד למעלה קאמר, מי הכריחו לומר דלמטה היינו מיד למטה ולהכריח דמתניתין בארכובה התחתונה קאמר. ועיין בלב אריה שכתב, דאין כוונת רב יהודה דמאי דקתני מתניתין למעלה היינו למעלה מצומת הגידין, דודאי למעלה היינו מיד בסמוך לה, אלא כוונת רב יהודה דאתי מתניתין לאשמועינן דיש בה טריפה משום ארכובה עצמה, ואף דלמעלה מיד בסמוך לה בלאו הכי טרפה משום צומת הגידין, מכל מקום איכא נפקא מינה לענין למעלה מצומת הגידין, דאף בה יש טרפה משום הארכובה גופה. ועיין שם שהאריך לבאר.

(ט) גמ', למעלה מן הארכובה ומצומת הגידין. כתב הרש"ש, דהאי "צומת הגידין" טעות סופר הוא.

(י) גמ', אין אומרינן בטרפות זו דומה לזו שהרי חותכה מכאן ומתה וכו'. כתב בחידושי הרמב"ן, דהיכא דנחתך צומת הגידין, שפיר מהני עתה לחזור ולחותכה למעלה מצומת הגידין ולהכשירה. דאף אי נימא דכבר התחיל בה החולי, מכל מקום טרפה לא הויא אלא מסוכנת, וכשרה. אבל אם שחטה בעודה חתוכה בצומת הגידין, יש לפוסלה ולא מהני מה דהיה יכול לרפואתה, משום דכל דלא חתכה אכתי טרפה הויא. אמנם בחידושי הרשב"א הוכיח מכמה מקומות דלעולם לא משכחת לה רפואה לטרפה, וכל שנחתך צומת הגידין דידה, תו לא מהני לה תקנה.

ועיין בחידושי רבי שלמה היימן (סימן יא) שכתב, דוודאי דאין כוונת הרמב"ן דעל ידי חתיכת רגליה למעלה מן הצומת הדרא בריא, דהא כיון דהתחיל בה החולי דטרפה שוב לא מהני לה רפואה. אלא כוונתו, דכיון דחתוכה הרגליים דבהמה לאו טריפה היא, עתה שחתך רגליה תו לית בה "מעשה המטריף" ואין לה דין טרפה, ואף דהכא שניטל מעיקרא צומת הגידין דידה וודאי תמות, אינו אלא כמסוכנת בעלמא, דאף דעומדת למות, מכל מקום כיון דלית בה "מעשה המטריף" לאו טריפה הויא.

(יא) גמ', שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיה. פירש רש"י לעיל (מח): ד"ה שהרי, דקאי אנחתך בשר הרגליים, דלמעלה מצומת הגידין כשרה, ולמטה במקום צומת הגידין הוי טריפה. והתוס' בבבא בתרא (קל:): ד"ה שהרי כתבו, דלא קאי אצומת הגידין, דהא אצומת הגידין גופיה אמרינן "ואל תתמה שהרי חותכה מכאן וכו'", אלא קאי אטחול, דאמרינן לעיל (נה:): דניקב בסומכיה טרפה ואילו ניקב בקולשיה כשרה.

(יב) רש"י ד"ה וכי מתתי פסק ליה, בסוה"ד, ולקמן פסק הלכתא הכי אפילו בנשבר העצם וכל שכן בנחתך. כתב הרא"ש (סימן ז), דאף דהתם לא מפורש באיזה ארכובה איירי, מסתברא ליה לרש"י דבארכובה התחתונה איירי, דאי בעליונה, אמאי הכשיר שמואל התם נשברה למעלה מן הארכובה. אמנם כתב, דאינה ראייה, דהא שמואל חילק בין

הדרק היוזמי

מסכת חולין דף עו - דף עז

י אלול - יא אלול התשע"א

(כו. מדפי הרי"ף) כתב, דלימא דכל בשר שאין עליו עור אינו משלים. ועיין באות הבאה.

כט) גמ', בר גוזלא שאני דרכיך. כתב בחידושי הרשב"א, דהא ניחא לשיטת רש"י בד"ה ולימא עור משלים, דסגי ברוב בשר ומיעוטו בעור. אבל למה שביאר הבעל המאור (עיין באות הקודמת), דאין בשר בלא עור מצטרף, אדרבה, בר גוזלא כיוון דרכיך בעי טפי, והיכי אמרינן דמצטרף. נולכאורה יש לומר, דאף דעורו רכיך, לאו למימרא דהוי כבשר ולית ביה המעלה דעור, אלא מהני להיחשב כבשר ואף כעור.

ל) רש"י ד"ה הנהו גידין הרכיני, דהווי מצטרפי לבשר וחופין רוב עצם. ביאר הרש"ש, דסבירא ליה לרש"י, דאף לסלקא דעתיה דרבה, לא מהני גידין בפני עצמן, דלא עדיפי מעור גזול הרך, דאף דנאכל, מכל מקום אינו מועיל אלא להצטרף עם הבשר, וכדפסק בשולחן ערוך (סימן נה ס"ז). ועיין בתפארת יעקב שביאר, דפשיטא ליה דגידין בלא בשר סופן להקרע ואינם מחזיקים את העצם.

לא) תוס' ד"ה למאי ניחוש לה, תימה דהתם גבי פסח פליגי וכו'. כתב התפארת יעקב, דלכאורה קושייתם דווקא לריש לקיש, דדלמא שאני פסח דבעינן בשר, אבל לענין נשברה העצם, שפיר מגין כבשר, דאי לרבי יוחנן מאי קשיא, הא אם לענין פסח חשיב אוכל, כל שכן דלענין נשברה העצם חשיב כבשר. ואם כן, תירוצם צריך ביאור, דמאי אהני הא דקתני בברייתא דבעינן עור או בשר. וביאר, דהקשו גם לרבי יוחנן, משום דסברו דרבה תלי לה בפלוגתת רבי יוחנן וריש לקיש גבי גידין בפסח, משום דסבר דרבי יוחנן וריש לקיש פליגי אם יש לגידין טבע הבשר אי לאו, ואהא הקשו, דבפסחים מבואר דפלוגתייהו אם אזלינן בתר השתא או בתר לבסוף, ואם כן נימא דאף לרבי יוחנן אף דחשיב בשר, מכל מקום אינו מגין. ועלה תירצו, דמדקתני במתניתא עור או בשר, משמע דכל ששמו בשר מגין, והוא הדין גידין אליבא דרבי יוחנן, דכיון דבשר מיקרי, שפיר מגין.

דף עז ע"א

א) גמ', ועוד התורה חסה על ממונן של ישראל. הקשה הלב אריה, מאי סלקא דעתיה דרבה, וכי משום "הפסד ממונן של ישראל" נקיל באיסור טרפות. ותירץ, דרבה סבר, דאף ריש לקיש דאמר דאין נימנין בפסח על הגידין, חומרא בעלמא הוא. ולהכי קאמר, דהא רבי יוחנן מדינא סבר דאזלינן בתר השתא, ואף ריש לקיש דמחמיר, מדרבנן בעלמא הוא, ודווקא התם גבי פסח דיכול להימנות על הבשר החמירו דלא ימנה על הגידין, אבל הכא דלית ליה תקנה יש להקל. וקאמר ליה רב פפא, דריש לקיש מדאורייתא אסר, ואף בטרפות יש לאסור. ועיין עוד מה שכתבו בתפארת יעקב ובתורת חיים. נולכאורה יש לבאר עוד, דכוונת רבה, דאף דריש לקיש סבר דגידין לאו היינו בשר, היינו לענין פסח דכתיב ביה "ואכלו את הבשר", אבל לענין טרפות מסתברא דחסה רחמנא על ממונן של ישראל, ולא בעינן דווקא מה ששמו "בשר", אלא דכל דרכיך דינו כבשר כיון דמגין (ח.ו.ו.).

ב) גמ', שאני הכא דהדר ביה רבי יוחנן לגביה דריש לקיש. לכאורה קשה, דהא רבה גופיה לא ידע דרבי יוחנן הדר ביה, דאי ידע, מאי קאמר "למאי ניחוש לה", והדרא קושיא אמאי אישתיק. ועיין בתפארת יעקב מה שהאריך לבאר. נאולי יש לומר, דרבה גופיה וודאי ידע דבטומאה סבירא ליה לרבי יוחנן דאזלינן בתר סופו, ומתניתין דקתני דאזלינן בתר השתא יחידאה היא. אלא דמספקא ליה אי יש ללמוד מטומאה לדין פסח, משום דאיכא למימר דווקא לטומאה כיון דסופו להקשות לא חייל עליה שם טומאה, אבל לפסח כל דראוי לאכילה יכול להמנות עליו. והוא הדין דמגין על העצם הואיל ורכיך וראוי לאכילה.

יט) גמ', כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי מכדי תלתא הווי האיכא תלתא דכל חד וחד. הקשה בחידושי הרשב"א, מאי האי דקאמר שמואל מכדי תלתא הווי, וכי בהא דאיכא תלתא גידי הדבר התלוי, הא טעמיה דשמואל הוא כדמסקינן דאפילו לא נתשייר בו אלא כחוט הסרבל כשרה, והאריך ונשאר בצריך עיון.

כ) גמ', אמר רב למעלה מן הארכובה אם רוב בשר קיים זה וזה מותר וכו'. עיין רש"י לעיל (עמוד א) סוף ד"ה וכי מתתי, דהאי ארכובה דקתני הכא, היינו ארכובה התחתונה. ועיין לעיל אות יב.

כא) גמ', שם. הקשה התפארת יעקב, כיון דעיקר חידושו של רב דהבהמה עצמה נטרפת נמי על ידי שבירת העצם, אמאי לא קאמר לה ארישא דמתניתין דאיירי בנחתכו רגליה. וביאר, דהאי דאסר רב לבהמה מדרבנן בעלמא הוא, משום דרק היכא דנחתך לגמרי טרפה, ומדרבנן החמירו, דכל היכא שהאבר נשבר ודנים עליו כפרוש, יש לאסור אף את הבהמה. ומשום הכי קאמר לה דווקא אסיפא דאיירי גבי עצם. והוסיף, דלדבריו יתיישב נמי הערת התוס' בד"ה ואם לאו, אמאי קתני נחתכו ולא קתני נשברו, דהא נשברו מדרבנן בעלמא הוא.

כב) גמ', אמר ליה רב אחא בר רב הונא לרב נחמן לרב נמי יאמרו אבר ממנה מוטל באשפה ומותרת. העיר התפארת יעקב, דלכאורה אמתניתין נמי הוי ליה לאקשווי, דאפילו בנחתך לגמרי מן הארכובה ולמטה כשרה. ועוד תימה, וכי בכל אבר דבהמה דמוטל באשפה נמי קשיא ליה אמאי הבהמה מותרת. ועיין מה שהאריך לתרץ.

כג) גמ', הדר שלחיה כוותיה דרב ואבר עצמו מטמא במשא. העיר התורת חיים, מאי האי דהוסיפו דאבר עצמו מטמא במשא. וביאר, דהא דמעיקרא שלחו כוותיה דרב, משום דקיימא לן כרב באיסורי, אמנם לבתר הכי שלחו כשמואל, משום דמתניתין כשמואל דייקא, דאילו לרב צריך לדחוק אמאי קתני במתניתין "דאם אין רוב בשר קיים אין שחיטתו מטהרתו", דווקא אלמטה מן הארכובה. והדר שלחו כוותיה דרב, משום דאיכא למימר דמאי דקתני מתניתין דאין שחיטתו מטהרתו אטומאת משא קאי, ולא אאכילה, דדווקא לאבר אין שחיטה מועילה, אבל לשאר הבהמה, אף דלענין אכילה לא מהני, מכל מקום לטהר מטומאת משא שפיר מהני.

כד) גמ', אריון מנו שמואל. כתב רש"י בד"ה אריון, דהכי קרי לשמואל על שם "אריון מלך אלסר", משום דהלכתא כוותיה בדינים. וכעין זה מצינו בפסחים (נד). דקרי ליה שבור מלכא. וכתב רש"י (שם) ד"ה אלה, דקרי ליה הכי משום דהלכתא כוותיה בדיני (ח.ו.ו.).

כה) גמ', אם עור ובשר חופין את רובו מותר. כתב הרשב"א בשם רבינו הרב, דאף דבמתניתין לא קתני אלא רוב בשר, לא דמיא להאי ברייתא, משום דבהאי ברייתא קתני "יצא לחוץ", ומתניתין לא איירא ביצא לחוץ, ומשום הכי סגי ברוב בשר בלא עור. אמנם הר"ן (כו: מדפי הרי"ף) כתב, דנראה מדברי רש"י לעיל (עמוד א) ד"ה אם רוב בשר, דהך ברייתא פירושא דמתניתין היא, ומתניתין נמי איירא ביצא לחוץ, דאי לאו הכי, לא הוי בעי רוב בשר. ועיין באות הבאה.

כו) גמ', וכמה רובו. כתב התורת חיים, דדווקא אברייתא דאמרה עור ובשר מיבעיא לן וכמה רובו. אבל אמתניתין דקתני רק "רוב בשר", איכא למימר דסגי ברוב הבשר המקיף את העצם קיים בכל מקום שהוא. [אמנם עיין ברש"י לעיל (עמוד א) ד"ה אם רוב בשר, דמבואר דהאי רוב עוביו ורוב הקיפו דאמרינן, קאי נמי אמתניתין].

כז) גמ', אמר ליה אנן עור או בשר תנינא. כתב הרש"ש, דהאי תנינא היינו דמפרשינן לה דה"וי"ו דקתני בין עור לבשר, לחלק אתי.

כח) גמ', ולימא מר עור משלים לבשר לחומרא. פירש רש"י בד"ה ולימא מר עור משלים, דליבעי רוב הכיסוי בבשר ומיעוטו בעור. ובעל המאור

כאליעזר עבד אברהם, לאו נחש הוא. ואלו הקוברים השליא בפרשת דרכים לא סומכין עליו כאליעזר עבד אברהם, ואי לא משום דרכי האמורי, לית ביה איסורא.

(יג) גמ', כל בבהמה תאכלו לרבות את השליא. ביאר הרי"ף (כו). מדפי הרי"ף, דמדכתיב "כל" ילפינן לה, דכל אשר בבהמה שרי באכילה.

(יג) גמ', מכדי אין שליא בלא ולד למה לי קרא קרא אסמכתא בעלמא. הקשה הפרי חדש (סימן קי בכללי ספק ספיקא אות א), לשיטת הרמב"ם (פ"ט מטומאת מת הי"ב) דספיקא דאורייתא מדאורייתא לקולא, מאי קשיא לן קרא למה לי, הא בלאו קרא הוי אמינא דכיון דאינו וודאי דיש בו ולד, שרי באכילה. וכתב השב שמעתתא (ש"א סוף פרק ה), דהכא שאני כיוון דאיכא עליה חזקת איסור ד"אינו זבוח", ואף אי נימא דהאי חזקה איתרע משום דנעשה מעשה שחיטה, מכל מקום מידי איקבע איסורא לא נפיק, ואף הרמב"ם מודה דבלא קרא אסור.

(יד) גמ', עור חמור ששלקו מהו. כתב התפארת יעקב, דמהא דאיבעיא ליה בעור חמור, נראה דבשאר עורות פשיטא ליה דחשיב אוכל, ולכאורה היינו טעמא, משום דעור חמור קשה ביותר ובלא שליקה אינו ראוי כלל, ולהכי איבעיא דלמא אמרינן בטלה דעתו. אמנם העיר, דאי הכי, מאי פשטינן מהא דתניא עור ששלקו, דלמא בשאר עורות איירי. וביאר, דאי מיירי בשאר עורות, שליקה למה לי הא בבישול סגי.

דף עז ע"ב

(טו) גמ', אי לטומאת נבלות תנינא. העיר התפארת יעקב, מאי סלקא דעתיה דתיהני השליקה לשוויה בשר לענין טומאת נבלות, הא בשעה שמתה אינו בשר. וביאר, דאיירי במחשב עליו מעיקרא לשולקו, ומשום הכי תיכף בשעת המיתה חל עליה נמי שם נבלה.

(טז) גמ', לא שנו אלא שאינה קשורה בולד אבל קשורה בולד אין חוששין לולד אחר. כתב הרמב"ם (פ"ה ממאכלות אסורות הי"ג), דהיכא שנמצאת שליא קשורה בולד, מה שבפנים שרי דאין חוששין לולד אחר, אבל מה שבחוץ אסורה. והשיג עליו הראב"ד, דכיוון דאין חוששין לולד אחר, מאי טעמא השליא שבחוץ אסורה, הא שליא פירשא בעלמא הויא. וביאר המגיד משנה שכוונת הראב"ד למה שאמרה הגמ', דמהאי טעמא שליה אינה מטמאה אפילו טומאת אוכלין. וכתב דאינה ראייה להיתירה כשיצאת לחוץ, דהא להיתירה כשנמצאת בבהמה בעו להסמיך למקרא "דכל בהמה תאכלו", ועוד דכיוון שאם חשב עליה מטמא טומאת אוכלין, וחזינן דאינה פרש גמור. אמנם האור שמח כתב דכוונת הראב"ד להא דאיתא לקמן (קיג): גדי להוציא השליא, גדי לרבות השליל כו', קסבר שמואל וכו' ושליא פירשא בעלמא הוא ולא צריך קרא להוציא מכלל בשר בחלב, והכי נמי הכא אינו בכלל בשר "בשדה טריפה".

(יז) תוס' ד"ה הריני מטיל, בסוה"ד, ואם תאמר אמאי אסורה השליא באכילה וכו'. ועיין בשב שמעתתא (ש"א פכ"א) שתירץ על פי מה שכתב הש"ך (סימן קי סכ"ז) דתרי ספיקי לא מהני בחזקת איסור דספק הראשון נגד חזקה הו"ל כגופו של איסור אבל תלתא ספיקי מהני ע"ש, והתם נמי איכא תלתא ספיקי דשפיר אסור ר' אלעזר באכילה אף בספק ספיקא, דהא הוי ספק בשחיטה וכל דלא נשחטה איכא חזקת איסור, וספק ספיקא במקום חזקת איסור לא שרינן וכדכתב, אבל בסוגיא דבבא קמא (יא). דאי נימא דיש מקצת שליא בלא ולד איכא ביה שלשה ספיקות, אף בספק שחיטה יש להכשיר.

(יח) גמ', סמוך מיעוטא דנדרמה למחצה נקבות והווי להו זכרים מיעוטא. הקשה בקובץ ענינים, דהא ניחא לרבנן דלא חיישי למיעוטא, אבל לרבי מאיר דחיישי למיעוטא, אמאי לא תהיה קדושה מספק. ותירץ, דהיינו

(ג) גמ', שם. כתב הרא"ש (סימן ח), דכיוון דהדר ביה רבי יוחנן לגבי ריש לקיש, כל הגידין שסופן להקשות אינם מגינים. אמנם הרמב"ם (פ"ח משחיטה הי"ב) כתב, דאף גידין הרכים אינן מגינין. וכתב הכסף משנה, דסבר, דגידים לעולם לאו כבשר הם ואפילו אין סופן להקשות. אי נמי, כל גידים סופם להקשות, ומאי דאמר רבי יוחנן "גידין שסופן להקשות", לאו לחילק בין הנך דאין סופן להקשות, אלא לרבותא נקט, דאפילו סופן להקשות נימנים עליהם.

(ד) תוס' ד"ה אל תקניטני, בסוה"ד, משמע לפי הירושלמי דבכל מקום אזיל בתר השתא בר מגבי פסח דכתיב קרא. כתב המהרש"א, דתלמודא דידן וודאי פליג אדירושלמי, דאי כהירושלמי דשאני פסח דכתיב ביה "בשר", מאי קמקשי רב פפא לרבה "ריש לקיש ואיסורא דאורייתא ואת אמרת התורה חסה", הא דווקא לענין פסח אמר ריש לקיש.

(ה) גמ', דאישתקיל קורטיתא מוינה. ביאר הרי"ף (כו): מדפי הרי"ף, דמקצת מן העצם התעכל ונפל לארץ, ואיבעיא ליה האם אף בכהאי גוונא מהני עור ובשר חופין. וכתב, דאחרים פירשו, דאיירי בגוונא דרק משום דאישתקיל קורטיתא יש בעור ובשר להקיף רובו, ואיבעיא ליה אי בתר השתא אזלינן, או דכיון דאילו איתיה לכולי עצם לא היה עור ובשר חופין אלא את מיעוטו, הוי טריפה. ולדבריהם מאי דפשיט רבא "מכדי נשבר העצם ויצא לחוץ תנן", כוונתו, דכיון דיצא רובו לחוץ תו אין הבהמה חיה במיעוט הנכסה, ומה לי איתיה ומה לי נפל.

(ו) גמ', מתלקט מהו מתרוסס מהו מתמסמס מהו וכו'. ביאר הט"ז (סימן נה סק"ו), דמתרוסס דהיינו מרודד גרע טפי ממתלקט משום דהוא דק, אבל מכל מקום דבוק בעצם. ומתמסמס גרע טפי ממתרוסס משום דאף אינו דבוק בעצם. ועיין שם עוד.

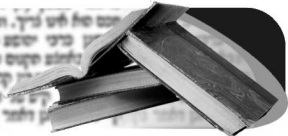
(ז) תוס' ד"ה נתמסמס, הא דאמר באלו טריפות וכו'. אמנם הרא"ש (פרק אלו טרפות סימן מב) כתב, דיש מפרשים דרב יהודה דאמר התם דנתמסמס רואין אותו כאילו אינו, אנשבר העצם קאי, דאם נתמסמס רוב הבשר המגין עליו אינו מגין. וכתב המערני יו"ט (שם אות ב), דצריך לומר דהני מפרשי לא גרסו בסוגיין דאבעיא לן בנתמסמס.

(ח) גמ', איבעיא להו ניקב מהו וכו'. כתב רש"י בד"ה איבעיא להו, דאבשר החופה את העצם איירי. [והאי איבעיא באם תמצוי לומר דמתלקט מהני, דאכתי איכא למימר דאם באותו רוב איכא אף נקב אף דלית ביה חסרון, דלמא הוי ריעותא בבשר ואינו מגין]. וכן כתב אכל הנך בעיאי. ובחידושי הרשב"א כתב בשם רבינו חננאל, דהנך בעייות אעצם גופה קיימי. ועיין רמב"ם (פ"ה ממאכלות אסורות ה"ח) שכתב, "או שהיה הבשר שעליו נקבים נקבים".

(ט) מתני', השוחט את הבהמה ומצא בה שליא נפש היפה תאכלנה. כתב רש"י בד"ה תאכלנה, דקמשמע לן מתניתין דלא אמרינן אבר מן החי היא. וביארו הראש יוסף והתורת חיים, דאף דכבר שנינו לעיל (סט). דעובר הנמצא במעי אמו שרי באכילה. מכל מקום איכא למימר דהני מילי עובר דבכלל בהמה הוא, והוי בכלל "בהמה תאכלו". אבל שליל דאינו בכלל בהמה, אינו נותר. קמשמע לן מתניתין דאף הוא נותר, והיינו מקרא ד"כל בבהמה" וכדאמרינן להלן בסוגיין.

(י) רש"י ד"ה תאכלנה, בסוה"ד, שגם היא ניתרת בשחיטת האם. כתב הראש יוסף, דנראה מדבריו דנקט דשליא חשיבא אוכל וניתרת בשחיטת אמה. ודלא כראב"ד (פ"ה משחיטה הי"ג) שכתב, דשליא "פירשא בעלמא" היא ולהכי שריא. והוסיף, דלדברי הראב"ד צריך לומר, דהקרא דמייתנין בסמוך, אסמכתא בעלמא היא.

(יא) רש"י ד"ה דרכי האמורי, ניחוש וכתוב לא תעשה כמעשיהם. ביאר בחידושי החתם סופר, דהא דלא קאמר רש"י דעובר משום "לא תנחשו", היינו משום דאמרינן לקמן (צה): דכל נחש שאינו סומך עליו ממש

הדרג היוזמי

מסכת חולין דף עז - דף עח

יא אלול - יב אלול התשע"א

אסור לשחוט את בנו, ובכחאי גוונא לא אמרינן "אי עביד לא מהני". עוד כתב, דמהא דאסר רחמנא מחוסר זמן דאותו ואת בנו בהקדש, איכא למילף דלהדיוט שרי, ולא חשה תורה להא דאי עבד לא מהני. ובקובץ ענינים כתב, דהאי כללא דאי עביד לא מהני נאמר רק היכא דאתינן להחיל דין, אבל היכא דהמעשה עצמו פועל, לא שייך לומר "אי עביד לא מהני".

ג) מתני', שם. כתב בחידושי הרמב"ן, דהבה"ג היה קונס בגוונא דשחט אותו ואת בנו ביום אחד, דאין לאכול את השני אלא לאורתא, דומיא דמעשה שבת. [והא"ש (סימן ה) הוכיח דבריו מהא דאמרינן לקמן (פב), דשנים שלקחו פרה ובתה וקדם השני ושחטה, הרי זה נשכר שלא עבר איסור ואף אבל בשר, ומשמע דאי לאו דקדם, לא אבל בשר] וכן פסק בשולחן ערוך (סימן טז ס"ג). וכתב הש"ך (שם סק"ג), דדווקא לשוחט קנסינן אבל לאחרים מותר.

ד) מתני', קדשים פנינים וכו' והשני סופג את הארבעים ופסול. כתבו התוס' לקמן (קטו). ד"ה מראסר (השני), דפסול השני ילפינן ממחוסר זמן דיום השמיני, דכתיב ביה "ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן", דנתקו הכתוב ללאו דמחוסר זמן והעמידו בעשה. ועיין שם בתפארת יעקב דתמה על דבריהם. וביאר, דמהילפותא ד"ר" מוסיף דסוגיין, ילפינן לה.

ה) גמ', מנין לאותו ואת בנו שנהג במוקדשין. עיין בתוס' ד"ה מנין שביארו הסלקא דעתא דאין אותו ואת בנו נוהג במוקדשין. ובחידושי הרמב"ן ביאר, דסוגיין אתי כרבי שמעון דסבר שחיטה שאינה ראויה לאו שמייה שחיטה, ולדידיה כל שחיטת קדשים שחיטה שאינה ראויה היא ולא שמה שחיטה, וכמבואר לקמן (פ): והוי אמינא דמשום הכי אינו לוקה אף משום אותו ואת בנו.

ו) תוס' ד"ה מנין, בתוה"ד, דס"ד דאתי עשה דפסח ודחי לאו דאותו ואת בנו. העיר הקהילות יעקב (סימן כא), דמאי ד"עשה דוחה לא תעשה" היינו דווקא גבי איסורים, אבל לענין "אותו ואת בנו" דאיכא ביה נמי משום פסול (כמבואר במתניתין), מאי יהני מה שעשה דוחה לא תעשה. וביאר, דפסולו ד"אותו ואת בנו", לאו מקרא דאותו ואת בנו ילפי לה, אלא מהעשה דכתיב גבי "ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן", דילפינן מיניה דכל מחוסרי זמן אינן מרצין, וכדכתבו התוס' לקמן (קטו). ד"ה ומראסר, ואי נימא ד"עשה דוחה לא תעשה", הרי אינו בכלל "מחוסר זמן", ושפיר מרצה. ועיין שם שהאריך. ועיין באות הבאה.

ז) בא"ד, דהא במחוסר זמן איכא לאו ועשה. הקשה המנחת חינוך (רצג אות יא), דבשלמא בשאר מחוסר זמן שפיר איכא למימר דאיכא לאו ועשה. אבל באותו ואת בנו דהוי מחוסר זמן מחמת הלאו ד"אותו ואת בנו", כל דהאי לאו נדחה מפני עשה דפסח, תו אינו מחוסר זמן ולית ביה עשה.

ח) בא"ד, ונראה דמעיקרא קשיא ליה משום דשור הפסוק הענין וכו'. הקשה המהר"ם, דאי משום הכי, מאי מקשינן עלה ואימא "במוקדשין אין בחולין לא", הא כל דברי התנא משום ד"שור הפסוק הענין". וביאר, דבמוקדשין לא נאמר, אלא דעדיפא מינה מקשה, דאדרבה איכא למימר דרק במוקדשין איירי. והשיב לו התנא, דא"שור הפסוק הענין" קא סמיך. ט) גמ', אי מה קדשים כלאינים לא אף אותו ואת בנו כלאינים לא. כתב הקובץ ענינים, דלכאורה הוא הדין דהוי מצי לאקשוויי מכל הפסולים דנאמרו בקדשים. ולמסקנא דמרבין כלאינים מדכתיב "או", ילפינן מינה אף לענין שאר הפסולים.

י) גמ', ועוד שה כתיב ואמר רבא זה בנה אב וכו'. כתב רש"י לקמן (עמוד ב) ד"ה ועוד, קשיא לי עלה דהא דקתני נוהג בכלאים האמר רבא כו'. והקשה הלב אריה, מאי שייכא האי קושיא אהא דאמרינן שם דאותו

משום דבמעיי אמו אינו קדוש בבכורה ואיכא עליה חזקת היתר, [ועיין תוס' לעיל (יא):] ד"ה ולרבי מאיר], והיכא דאיכא רובא וחזקה, המיעוט הוי מיעוטא דמיעוטא ואף רבי מאיר לא חייש ליה.

יט) רש"י ד"ה וכל היולדות, הלכך ולד זה ספק זכר ספק נקבה וכו'. כתב השב שמעתתא (ש"א פי"ח), דאף דנראה מלשונו דמטעם ספק ספיקא אתינן עלה, ליכא למימר הכי, דהא ספק נדמה לאו ספק השקול הוא, דרק מיעוט הוי נדמה, וכל שאינו ספק השקול ליכא לרדן עליה משום ספק ספיקא, כמו שהאריך להוכיח שם. אלא הכא מדין רוב ממש אתינן עלה, דרוב הנולדים אינן קדושים בבכורה. ולשונו "ספק ספיקא" לאו דווקא הוא. ועיין עוד בראש יוסף.

כ) תוס' ד"ה רובא בר מיקדיש, בסוה"ד, והא דנפל קדש הכא וכו'. והתוס' בזבחים (פד): ד"ה ומוציא כתבו, דשאני נפל דכיון דאי הוי בר קיימא הוי ראוי להקרבה, חלה קדושה עליו, ולא דמי לטומטום ואנדרוגינוס דלעולם אינן ראויים להקרבה, ומשום הכי לא חל עלייהו קדושה למאן דאמר בהווייתן קדושים.

כא) גמ', כל דבר שיש בו רפואה אין בו משום דרכי האמורי. כתב רש"י בד"ה יש בו, כגון משקה או סם או לחש שלוחש על המכה. ורש"י בשבת (סז). ד"ה שיש בו כתב, דהיינו דבר שניכרת רפואתו. והקשה הר"ן (כו. מדפי הרי"ף), דהא שרינן התם אף שן שועל ומסמר מן הצלוב, אף שאין רפואתן ניכרת. ומשום הכי ביאר, דלא אסרה תורה אלא מעשה תורה שלהם שאין בו תועלת. ועיין באות הבאה.

כב) גמ', שם. בטעם ההיתר כתב הרמב"ם (מורה הנבוכים ח"ג פל"ז), דכל דיגוריהו העיון הטבעי, אין בו משום דרכי האמורי, אבל כל דאין לו טעם על דרך הטבע יש בו משום דרכי האמורי. אמנם בדרשות הר"ן (דרוש י"ב) האריך להוכיח, דאף דברים שאין הטבע גוזרם כל דעושים לשם תועלת הרפואה, לית ביה משום דרכי האמורי. ומאי דאסרינן משום דרכי האמורי, היינו רק העושה פעולות כדי לקבל תועלת על ידי בעל כח שמימי. והריטב"א (שבת סז). כתב, דלא אסרה תורה אלא דברים של בטלה. אבל כל שיש בו טעם לרפואה ואפילו לחש, אף שגם האמוריים נהגו כן, לית ביה משום חוקות הגויים.

כג) גמ', והתניא אילן שמשיר פירותיו סוקרו בסיקרא וכו'. כתב בחידושי הרשב"א, דלמאי דפירש רש"י בשבת (סז). ד"ה שיש בו, דמאי דשרו אביי ורבא הוא רק בדבר שרפואתו ניכרת, צריך לומר דסיקרא לאילן רפואה הוי, אלא שאינה ניכרת. דאי נימא דלית בה כלל משום רפואה, אמאי קשיא לן דווקא הכא, דעל מקומה הוי ליה לאקשוויי, מאי שנא משאר דברים האסורים משום דרכי האמורי. אמנם בסוף דבריו כתב, דאינה רפואה, ומאי דהקשו מינה דווקא הכא, היינו משום דאמרינן כללא ד"כל שאין בו משום רפואה יש בו משום דרכי האמורי", ומקשינן דלאו כללא הוא, דהא שרי לסוקרו לאילן בסיקרא.

פרק אותו ואת בנו

דף עח ע"א

א) מתני', השוחט אותו ואת בנו חולין בחוץ שניהם כשרים וכו'. כתב רש"י בד"ה שניהם כשרים, דהאי שניהם כשרים מילתא דפשיטא היא, ונקטו לה אגב סיפא דשניהם פסולין. אמנם התוס' לקמן (פ). ד"ה חולין כתבו, דאיכא חידוש בהא דכשרים, משום דהוי אמינא דהוי בכלל "כל שתיעבתי לך" כל תאכל. ובחידושי הגרע"א כתב, דאתי לאשמועינן דלא אסרינן משום "אי עביד לא מהני". ועיין באות הבאה.

ב) מתני', שניהם כשרים. הקשה הפרי מגדים (שפתי דעת סימן טז סק"ג), אמאי לא נימא "אי עביד לא מהני". וביאר, דאיסור "אותו ואת בנו" אינו על מעשה השחיטה, אלא איסור הוא על היום, דהיינו דבהאי יומא

והדרשין שילוח הקן נוהג רק בנקבה, דרשין נמי מבנו למעט זכר. וביאר, דאי לאו דמצינו בשילוח הקן דאינו נוהג אלא בנקבות, אף רבנן היו דורשים ל"אותו" לרבות זכר וכדרשת חנניה **לקמן** (עט.), ולא היו דרשין ל"אותו" לחלק. אבל אחר דמצינו כבר בשילוח הקן דאינו נוהג אלא בזכרים, שפיר איכא למימר דמיבנו ממעטינן זכר, והאי "אותו" לחלק אתי.

דף עט ע"א

א) גמ', ולחנניה כתיב אותו דמשמע זכר וכתיב בנו מי שבנו כרוך אחריו. העיר **הלב אריה**, אמאי בעינן ילפותא לנקבה, תיפוק ליה בקל וחומר משילוח הקן, דאם שילוח הקן דאינו נוהג בזכרים נוהג בנקבות, אותו ואת בנו דנוהג בזכרים, לא כל שכן. וכתב דצריך לומר, דאף חנניה סבר דמ"אותו" הוי שמעינן אחד ולא שנים, ומשום הכי בעינן לדרשת "בנו" מי שבנו כרוך אחריו.

ב) גמ', מאן חכמים חנניה הוא דאמר חוששין לזרע האב. הקשה התורת חיים, מנלן דבחוששין לזרע האב קמפליגי, דלמא אף חנניה סבר דאין חוששין לזרע האב, וכדחזינן גבי שילוח הקן, ושאני הכא דגלי רחמנא "אותו" לרבות את הזכר. ובהא גופא פליגי חנניה ורבנן, האם בעינן "אותו" לחלק, ולא לרבות זכר אתי, או דלמא לחלק לא בעי קרא, ועל כרחך דהאי קרא לרבות זכר אתי. ותיריך, דאי בהא גופא פליגי, אמאי סלקא דעתין **לעיל** (עח:). לרבנן למימר דאותו ללמד דאחד ולא שניים אתי, הא לשיטתו דבעינן קרא לחלק, פשיטא דלחלק אתא. אבל אי נימא דעיקר פלוגתייהו בחוששין לזרע האב, שפיר איכא למימר דמשום דסברי רבנן דאין חוששין לזרע האב, על כרחך דהאי "אותו" לאו לרבות זכר אתי, אלא לחלק.

ג) גמ', שם. כתבו התוס' לעיל (נח:). ד"ה מכאן, דפלוגתא ד"אי חיישין לזרע האב" לא תליא בפלוגתא ד"זהו זה גורם", דכיון דהכא כל אחד בפני עצמו שרי, לא אמרינן ביה "זהו זה גורם". וביאר **בחידושי רבנו חיים הלוי** (פ"ג ממאכלות הי"א), דדינא דזהו זה גורם נאמר דווקא היכא דאין איסורו מחמת עצמו אלא מחמת דיוצא מן האיסור, דבהא איכא למימר דכל דדבר אחר נמי גרם לו, איכא פלוגתא אי אמרינן ביה היוצא מן האסור אסור. אבל בהני מילי דדיינינן בהו משום חוששין לזרע האב, איסורם מחמת עצמן, ותליא בשם דאית להו, וליכא נפקותא כלל מי גרם לו האיסור.

ד) גמ', איבעיא להו מיפשט פשיטא לרבי יהודה דאין חוששין. ביאר **בחידושי הרמב"ן**, דרבי יהודה היינו רבנן דפליגי אחנניה ב"אותו ואת בנו", ומיבעיא לן האם ילפינן מהא דמיטע רחמנא זכר מ"אותו ואת בנו" דאין לחוש כלל לזרעו, והוא הדין נימא בכל דוכתי דאין חוששין לזרע האב. או דלמא, דדווקא ב"אותו ואת בנו" גלי רחמנא דאינו נוהג בזכרים, אבל בעלמא שפיר חוששין אף לזרע האב. ואף דאמר רב משרשיא **לעיל** (עה:). "לדברי האומר חוששין לזרע האב", לאו למימרא דאיכא מאן דאמר דוודאי אין חוששין, אלא דרב משרשיא לא רצה להכניס עצמו לספק אי רבי יהודה פשיטא ליה אי מיבעיא ליה. אמנם הר"ן (כו: מדפי הרי"ף) כתב, דרבנן דפליגי אחנניה, פשיטא להו דאין חוששין לזרע האב, ורבי יהודה הוא דאיבעיא ליה [כדמסקינן] אי דרשין לקראי כחנניה או כרבנן.

ה) גמ', למאי נפקא מינה למישרא פרי עם האם. כתב הראש יוסף, דהוא הדין דהוי מצי למימר נפקא מינה לענין מלקות, דאי ברירא ליה דאין חוששין לזרע האב, המנהיג בסוס בר חמור ואביו סוס עם סוס בר סוס ואביו חמור לוקה, דהא תרי מיני נינהו. ואי מספקא לן, אינו לוקה, דלמא חוששין לזרע האב ותרווייהו אית בהו מין חמור ומין סוס.

ואת בנו נוהג במוקדשין, הא הוי ליה לאקשווי על הברייתא במקומה. וביאר, דאי משום הברייתא גרידא דקתני ד"אותו ואת בנו נוהג בכלאיים", אכתי לא קשיא מידי, דאיכא למימר דהברייתא איירא בגוונא דהראשון היה כלאיים, אבל כשהשני שעליו נאמר איסור שחיטה של כלאיים, שפיר ילפינן ממוקדשין דאין האיסור נוהג בו. אבל מדקאמר רבא, **דכל מקום שנאמר שה להוציא כלאיים אתי**, על כרחך דאף אותו אינו יכול להיות של כלאיים, וכמבואר **לקמן** (עט:). דהאי דרבא קאי אממו ולא אבנו. והשתא קשה ממה נפשך, דאי הוא כלאיים הא מרבא נפקא למעטו, ואי בנו כלאיים ממוקדשין ילפינן למעטו. ועיין באות הבאה.

דף עח ע"ב

יא) גמ', אמר קרא או לרבות את הכלאיים. פירש רש"י בד"ה או, ותפשוט מהכא תרתי קושייתא. הקשה הראש יוסף, דלמא האי "או" למעט בנה כלאיים איירי. אבל אכתי איכא למימר דבעינן שאמו תהיה שה ולא כלאיים מבנין אב דרבא, דכל דכתיב "שה" להוציא את הכלאיים אתי.

יב) תוס' ד"ה או לרבות, בתוה"ד, דכלאיים בקדשים ליכא. הקשה **בהגהות מהר"ץ חיות**, הא שפיר משכחת לה **בולד קדשים**, דקדיש אף היכא דהוי כלאיים, וכדכתבו **התוס' לעיל** (עז:). ד"ה **רובא בר מיקדש**. ומאי דאמרינן מה מוקדשין כלאיים לא, היינו בתחילת הקדש.

יג) גמ', לחלק מבנו נפקא. העיר **המהרש"א**, הא אמרינן **להלן** דמ"בנו" ילפינן דאותו ואת בנו נוהג דווקא בנקבה ונאף לחנניה דאית ליה דנוהג אף בזכר מדכתיב "אותו", מכל מקום דנוהג אף בנקבה, מדכתיב "בנו" נפקא ליה, והיכי ילפינן מינה לחלק. וביאר, דמדכתיב "בן" גרידא ילפינן כבר לחלק, דהא חד משמע. ושפיר ילפינן מדכתיב "בנו" לנקבה.

יד) גמ', אותו ואת בנו נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים. כתב בפירושי **הרמב"ן על התורה** (ויקרא כב, כח), דאף דדרך הכתוב דהיכא דאיירי בנקבות נקט לישנא דנקבה, הכא כיון דפתח בפרשה דשור או כשב כי יולד, נקט נמי לענין אותו ואת בנו לשון זכר.

טו) רש"י ד"ה ואינו נוהג בזכרים, דאין חוששין לזרע האב וכו'. נכן מבואר **לקמן** (עט.). והקשה **הקובץ ענינים**, מנלן דטעמייהו דרבנן הוא משום דאין חוששין לזרע האב, הא משילוח הקן נפקא וכמבואר בסוגין, ודלמא גזירת הכתוב היא דאף דחוששין לזרע האב, אפילו הכי לא נאמר בו האי איסורא. ועיין באות הבאה. ועיין **לקמן** (עט). אות ב.

טז) גמ', ודין הוא חייב כאן וחייב באם על הבנים וכו'. הקשה **הקובץ ענינים**, הא כיוון דטעמייהו דרבנן הוא משום דאין חוששין לזרע האב, וכדכתב **רש"י בד"ה ואינו נוהג בזכרים**, אמאי איצטריך למילפינהו משילוח הקן. וכן קשה אשילוח הקן גופיה, אמאי בעינן קרא למידרש מינה דאינו נוהג בזכרים, תיפוק ליה דאין חוששין לזרע האב. וביאר, דוודאי מסברא אמרינן דאין חוששין לזרע האב, אלא דכיוון דחנניה דרש מדכתיב "אותו" דנוהג אף בזכרים, ועל כרחך דחיישין לזרע האב, הוצרכו רבנן למילף משילוח הקן לאפוקי מיניה.

יז) גמ', בנו מי שכרוך אחריו יצא זכר שאין בנו כרוך אחריו. ביאר הר"ן (כו: מדפי הרי"ף), דלישנא ד"בנו" משמע שנראה לו כבן, והיינו דכרוך ודבוק תמיד לילך אחריו, ודרך הולד להיות כרוך אחר אמו ולא אחר אביו.

יח) גמ', שם. כתב התוספות הרא"ש, דהשתא ד"מבנו" ילפינן למעט זכר, תו מייתר "אותו" לחלק, ושפיר ילפינן מ"או" לרבות את הכלאיים.

יט) תוס' ד"ה מי שבנו, בסוה"ד, ויש לומר דאי לאו דחזינן בשילוח הקן דאם דוקא וכו'. העיר **הלב אריה**, מאי תליא הא בהא, ואמאי רק לאחר

הדרק היוזמי

הסימנים אפילו מדאורייתא.

יא גמ', שם. הקשה בחידושי הגרע"א, מאי ראייה היא דסימנים מהני מדאורייתא, דלמא מספקא לן אי מהני מדאורייתא אי מדרבנן, וכן נמי מספקא ליה אי חוששין לזרע האב אי אין חוששין, ולהכי אמר לו דיעיין בסימנים, דגם אי נימא דאין חוששין והוי כלאיים, הא איכא למימר דסימנים מדאורייתא. ומדין ספק ספיקא התיר לו.

יב גמ', שם. בתשובות הרא"ש (כלל ב סימן טז), הוכיח מסוגיין דלא כשיטת הרמב"ם (פ"ט מכלאיים ה"ח) דאיסור הנהגה בכלאיים דווקא בשני מינים, אחד טמא ואחד טהור, ומדברי סופרים אסור אפילו בשני מינים טהורים כל היכא דאיכא כלאיים בהרכבתן. דאי כדבריו, היאך מוכח דסימנים דאורייתא, הא איירינן בדרבנן. ובחידושי הגרע"א כתב, דאפילו באיסור דרבנן, כל היאך דמצי לברר בעי לברר, ואי נימא דסימנים לא מהני מדאורייתא, אינו בירור. ועיין עוד תומים (סימן סה סקי"ב).

יג רש"י ד"ה הכי גרסינן רבי אליעזר אומר וכו', בסוה"ד, דאם כן מאי אתי רב חסדא לאשמעינן. ובחידושי הר"ן כתב, דשפיר גרסינן לה, ואתי רב חסדא לאשמעינן דבכוי פליגי, ולא תימא דלאו בכוי פליגי משום דבריה בפני עצמו הוא, אלא בכלאיים, וקאמר רבי אליעזר דיש כלאיים דאותו ואת בנו נוהג בהם, כגון הבא מן התייש והרחל, ויש אותו ואת בנו שאינו נוהג בהם, כגון הבא מן התייש ומן הצבי.

יד גמ', והאמר רב חסדא הכל מודים בהיא צבייה ובנה תייש דפטור. כתב הט"ז (סימן טז, יא), דהרמב"ם (פ"יב משחיטה ה"ח) מפרש לה, דהא דקתני פטור לאו היינו מותר, אלא פטור ואסור. ומשוי"ה פסק דעו הבא על הצבייה אסור לשחוט אותה ואת בנה ואם שחט אינו לוקה. אך דעת הרשב"א לקמן (פ), דאף לכתחילה שרי. וכן כתב הטור (סימן טז).

טו גמ', שה אמר רחמנא ובנו כל דהו. כתב הפרי מגדים (שפתי דעת סימן טז סקט"ו), דהאי טעמא אליבא דרבי אליעזר דלית ליה לקמן (פ). "שה ואפילו מקצת שה". אבל לרבנן דסברי דאמרין "שה ואפילו מקצת שה", איכא למימר דמהאי טעמא בהיא תיישה ובנה צבי חייב, ולא בעינן להא ד"בנו כל דהו". והיינו טעמא דלא כתב הש"ך (שם) לטעם הגמ' ד"בנו כל דהוא", אלא לטעמא ד"שה ואפילו מקצת שה".

טז גמ', והא דתנן כוי אין שוחטין אותו ביום טוב וכו'. הקשה בחידושי הרשב"א, מאי קשיא ליה לרבי אליעזר ולרבנן, נימא דהאי מתניתין רבי יוסי היא דאית ליה "כוי בריה בפני עצמה ולא הכריעו בה חכמים אי מין חיה אי מין בהמה", ומשום הכי לא ישחטנה לכתחילה ביום טוב. ותירץ, דשמא כל דאפשר ליה לאוקמי ככולי עלמא עדיף ליה טפי.

יז תוס' ד"ה מהו דתימא, לא דמי לחציו עבד וכו'. כתב בחידושי הרמב"ן, דשאני תולדות דמיבלבל זרעייהו, דאי לא תימה הכי, אמאי סומא אינו מוליד סומא. ועיין בתשב"ץ (ח"ב סוף סימן ד) דביאר, דשאני פרד שנוצר מעירוב זרע החמור עם הסוס דהוי "הרכב מזוגית" [דהיינו עצם גופם] דגורם להיות דבר חדש ואין בו כלל מן הסוס ומן החמור, וכנודע מחכמי הרפואה. ולא דמי ל"חציו עבד וחציו בן חורין", דהוי "הרכבה שכנית" [דהיינו הדין שעליהם] שאינם יכולים להתערב, אלא דנמצאים בגוף אחד.

יז גמ', אמר ליה רב אבא לשמעיה וכו' אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב. כתב הר"ן (כו: מדפי הרי"ף), דאף רב אבא מספקא ליה אי חוששין לזרע האב אי לאו, דאי פשיטא ליה דאין חוששין, אמאי לא התיר כודנייתא בת סוסיא עם סוסיא, או כודנייתא בת חמרא עם חמרא, אלא כיון דמספקא ליה אמר לשמעיה דיעייל ליה דווקא כודנייתא עם כודנייתא בת מינא, דממה נפשך ליכא הכא כלאיים. ובחידושי הרמב"ן כתב בשם רב אחא משבחא, דרב אבא ברירא ליה דאין חוששין לזרע האב, ואמר לשמעיה דכי מעייל ליה כודנתייא לריספק שיש בה כבר סוסים או חמורים, שיעייל ליה רק מינא כי היכי דלא להוי כלאיים.

יח תוס' ד"ה עייל ליה, וכן רב פפא דאמר רברבן אודניה. העיר הרש"ש, דלכאורה אינה ראייה, דדלמא לענין מקח וממכר אמרו להני סימני, וכדאמרין בירושלמי (ברכות פ"ח ה"ה) דהני פרדות שאזוני קטנות בידוע שאמו סוסיא ואביו חמור, ועדיף טפי למקח וממכר.

דף עט ע"ב

ט גמ', וסימנין דאורייתא. כתב רש"י בד"ה וסימנין, דשמעינן מינה דהא דסמכינן אסימנין במשיב אבידה, דאורייתא היא. ותמה בחידושי הרמב"ן, הא אף אי נימא דסימני סוסיא וחמורה מדאורייתא נינהו, אכתי מהיכי תיתי דאף באבידה מדאורייתא נינהו, הא אכתי יש לחוש דלמא מיחזי חזי, או כסומא בארובה אמר. [ועיין באות הבאה] ומשום הכי ביאר, דאסימנים דסוגיין איירי, דשמע מינה דמהני מדאורייתא, ואין לחוש משום כלאיים. וכן כתב בתוספות הרא"ש, והוסף, דכיון דאמרין לעיל (סד). סימני ביצים לאו דאורייתא והיינו טעמא משום דהסימנים שבטבע פעמים משתנים, קמשמע לן הכא, דאלו הסימנים לא ישתנו לעולם ויש לסמוך עליהם.

י גמ', שם. עיין באות הקודמת, וכתב בקובץ ענינים, דאיירי הכא דאיכא עדים שבאמת היה לו חפץ פלוני באלו הסימנים, דבכהאי גוונא לא חיישינן לשמא משקר או לסומא בארובה, ושפיר יש לסמוך על אלו

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרק היוזמי" בעיון!!!

זמני השיעור בדרק היוזמי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:30 – 10:30 בבית הכנסת שע"י 'קהילת אשכנז' החוב החתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

**יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרכיב ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (ה"ח"ה באהבת חסד ה"ב פט"ו)**

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Sbma@kavnaki.net

http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124